

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON MUSEO
toimintakertomus

2011

Kirjoittajat: Jonna Timonen, Pirjo Vuorinen, Marja-Liisa Hyvönen, Hillevi Kotiranta, Jarkko Mäntynen
Taitto: Marja-Liisa Hyvönen

Kannessa Jyväskylän yliopiston hallussa olevaan, Lars Levi Laestadiuksen keräämään kasvikokoelmaan kuuluva *Petasites frigidus* eli pohjanruttojuuri. Valokuva Tapani Kahila.

ISSN 1796-2560 (Verkkójulkaisu)

SISÄLLYS

KAKSI MELKOISTA PETTYMYSTÄ JA YLLÄTTÄVÄ PALKINTO	4
MUSEON JOHTOKUNTA 1.1.2010 ALKAEN	6
MUSEON TOIMINTA V. 2011	7
Henkilökunta	7
Kokoelmat	12
<i>Kulttuurihistoriallisten kokoelmien kuulumisia</i>	12
<i>Luonnontieteelliset kokoelmat olivat ahkerassa käytössä</i>	15
Näyttelyt	18
<i>Kulttuurihistoriallinen osasto</i>	18
<i>Luonnontieteellinen osasto</i>	20
Kävijät	22
Luontomuseon tapahtumat	22
Talous	24
Toimitilaresurssit	24
Verkostot ja tutkimusyhteistyö	26
Tiedotus.....	29
Vesilinnan kokoustilan käyttö	30
Koulutus	31
Opetus ja esitelmät	31
Muuta yhteiskunnallista palvelua luontomuseossa	33
Julkaisut ja artikkelit.....	34
KASVITIEEELLINEN PUUTARHA	37
Viheralueiden hoito	37
Kasvikokoelmat	39
Tiedotus, neuvonta ja sidosryhmät.....	40
Seminaarinmäen puistojen kunnostus.....	40

Liite 1: Luonnontieteellinen osasto, kartunta eliöryhmittäin 2011

Liite 2: Luonnontieteellinen osasto/Keski-Suomen luontomuseo, kävijämäärät 2011

KAKSI MELKOISTA PETTYMYSTÄ JA YLLÄTTÄVÄ PALKINTO

Kertomusvuonna 2011 EU:ssa alkoi rahoituskriisi, joka heijastui välittömästi Suomen julkiseen talouteen menoleikkauksina. Valtionosuusmuseoiden avustukset olivat yksi leikkauskohde. Hyvin ei käynyt entisille valtion yliopistonmuseoillekaan, jotka toivoivat yliopistojen uuden aseman suovan edes mahdollisuuden hakea museoille tarkoitettuja harkinnanvaraisia avustuksia – puhumatta valtionosuuskelpoisuudesta.

Kirjoitin museon vuoden 2010 toimintakertomuksessa: ”Loppuvuonna saatiin kuulla kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston virkamiehen kanta, että yliopistojen museot ovat nyt uudessa asemassaan kelpoisia valtionavustuksiin (ja periaatteessa valtionosuuksiin).” Vaan toisin kävi! Kertomusvuonna kävi ilmi, että ministeriön tulkinta on, että koska yliopistot saavat harkinnanvaraisen valtionavustuksen toimintaansa, yliopistojen museoille ei voida myöntää erillistä valtionavustusta. Kun yliopistojen museoiden toiminta ja sen tulokset eivät sisälly ministeriön määrittämään yliopistojen ansaintalogiikkaan, museot ovat yhtä lukuun ottamatta edelleen maamme vähimmin resursoituja museoita.

Kehitykseen pettyneet yliopistojen museot ja kokoelmat perustivat kertomusvuoden juhannuksen alla Suomen yliopistojen museoiden ja kokoelmien neuvottelukunnan SYN ajamaan yhteisiä etujaan. Yhteistyötä, kokemuksia ja uutuuksia etsittiin laajemmallakin. Museon intendentit osallistuivat esitelmöitsijöinä European Academic Heritage Network Universeumin Padovassa järjestettyyn kokoukseen.

Vuonna 2007 valmistui opetusministeriön edellisenä vuonna asettaman Luonnontieteellisen keskusmuseon (LKTM) asemaa selvittänyt Luomustyöryhmän muistio, jonka yksi keskeinen ehdotus kuului: ”Pitemmällä aikavälillä tavoitteena on Helsingin, Jyväskylän, Oulun ja Turun yliopistojen sekä Suomen ympäristökeskuksen ja Kuopion kaupungin yhteinen Luonnontieteellinen museo, jolla on toimipisteitä eri puolilla Suomea.” Totesin vuoden 2010 toimintakertomuksessa, että ”Kertomusvuoden syksyllä työnsä aloitti Luonnontieteellisen keskusmuseon nimeämä Suomen luonnontieteellisten kokoelmien kehittämistyöryhmä, jossa on kaikkien yliopistomuseoiden edustus ja jonka yhteistyöehdotukset saattavat johtaa kohti edellä mainittu päämäärään.” Luoko-työryhmä sai työnsä valmiiksi ja Luonnontieteellinen keskusmuseo luovutti selvityksensä loppukevällä 2011 ministeriölle. Keskusmuseo ehdotti, että: ”Suomen luonnontieteellisten kokoelmien yhteistyön ja työnjaon vauhdittamiseksi muodostetaan sopimusperustainen ”Luonnontieteellisen kokoelma-alan verkosto”, johon liittyvät perustamisvaiheessa Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Oulun ja Turun yliopistot sekä Kuopion kaupunki. Verkoston osakkaiden kokoelmayksiköt säilyvät nykyisissä hallinnollisissa asemissaan. Verkostolle asetetaan johtoryhmä, jossa puheenjohtaja ja kolme edustajaa tulee LTKM:sta, muista osakasorganisaatioista kustakin yksi edustaja. Verkoston koordinaatioyksikkönä toimii LTKM, johon

perustetaan tätä varten koordinaatiotiimi OKM:n lisärahoituksella.” Tämän jälkeen ehdotuksesta ei kuuluttu. Siihen jäivät vuosia yritetyt yhteistyösuunnitelmat.

Jyväskylän yliopiston museo laajensi 1990-luvun puolivälissä selkeästi toimintaansa ryhtyessään huolehtimaan perinteisten kokoelmien ja näyttelyiden lisäksi Jyväskylän yliopiston nk. Suuren museon kokoelmista ja näyttelyistä. Toiminnan laajennus tarkoitti entistä aktiivisempaa otetta kampusten luonnon ja kulttuuriympäristöjen arvojen suojelussa. Työ on tuottanut tulosta, minkä rehtori otti huomioon myöntäessään kertomusvuonna museolle tuloksellisuuspalkinnon. Uudet toiminnot konkretisoituivat, kun museon pitkäaikainen valokuvausteknikko Raili Jokinen eläköityi kertomusvuoden lopulla. Muun muassa digitalisoituneen valokuvaustekniikan vuoksi toimi kohdistettiin uudelleen rakennustutkijan (suunnittelijan) toimeen. Henkilöstö vaihtui kertomusvuonna myös siten, että luonnontieteellisen osaston intendentti Tanja Koskela jäi vuorotteluvapaalle ja hänen tilalleen palkattiin FT Jonna Timonen. Työvapaalle 2010 jäänyt museomestari Tapani Kahila sai työnsä valmiiksi Keski-Suomen ilmailumuseossa uuden perusnäyttelyosion parissa ja palasi kertomusvuonna museoon.

Museon käytössä olleet ensimmäisen kerroksen näyttelytilat vanhassa päärakennuksessa Seminariumissa olivat ulosvuokrattuna, koska siellä avattava uusi perusnäyttely oli työn alla. Se avataan yliopiston juhlavuonna 2013.

Yliopiston kiinteistöissä havaitut laajat sisäilma-ongelmat, johtivat useiden rakennusten evakointeihin ja uusien tilojen suunnitteluun. Sekä evakoinnit että korjaukset ja uusien tilojen suunnitteluun liittyvät rakennustutkimukset työllistivät museota. Taiteiden ja kulttuurien laitoskin päätti keskittää tilansa Mattilanniemeen puhtasilmäiseen nk. Nokian taloon eli Kärkeen. Tässä yhteydessä poistuivat käytöstä myös museologian (ja yliopiston museon johtajan) tilat G:ssä.

Jyväskylässä 23.5.2012

Janne Vilkuna
museonjohtaja, museologian professori

Yliopiston museo sai vuonna 2011 työstään tuloksellisuuspalkinnon aktiivisesta asiantuntijuuden käyttämisestä yliopiston kulttuuriympäristön kehittämiseen.

MUSEON JOHTOKUNTA 1.1.2010 ALKAEN

Puheenjohtaja professori Heikki Hanka
Sihteeri Piia Löppönen

Lehtori Jari Haimi,
bio- ja ympäristötieteiden laitos
(Tutkija Panu Halme,
bio- ja ympäristötieteiden laitos)

Luonnonsuojelupäällikkö Päivi Halinen,
Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
(Ylitarkastaja Auvo Hamarus,
Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus)

Lehtori Ilkka Ratinen,
opettajankoulutuslaitos
(Yliassistentti Tiina Nevanpää,
opettajankoulutuslaitos)

Konservaattori Jarkko Mäntynen,
yliopiston museo
(Museomestari Tapani Kahila,
yliopiston museo)

Vastaava suojelubiologi Panu Kuokkanen,
Metsähallitus
(Projektipäällikkö Jussi Päivinen,
Metsähallitus)

Professori Hanna Snellman,
historian ja etnologian laitos
(Amanuenssi Tellervo Helin,
humanistinen tiedekunta)

Opiskelija Satu Ruuska
(Opiskelija Heidi Hummastenniemi)

Museon johtaja: professori Janne Vilkkuna
Museon varajohtaja: professori Janne Kotiaho

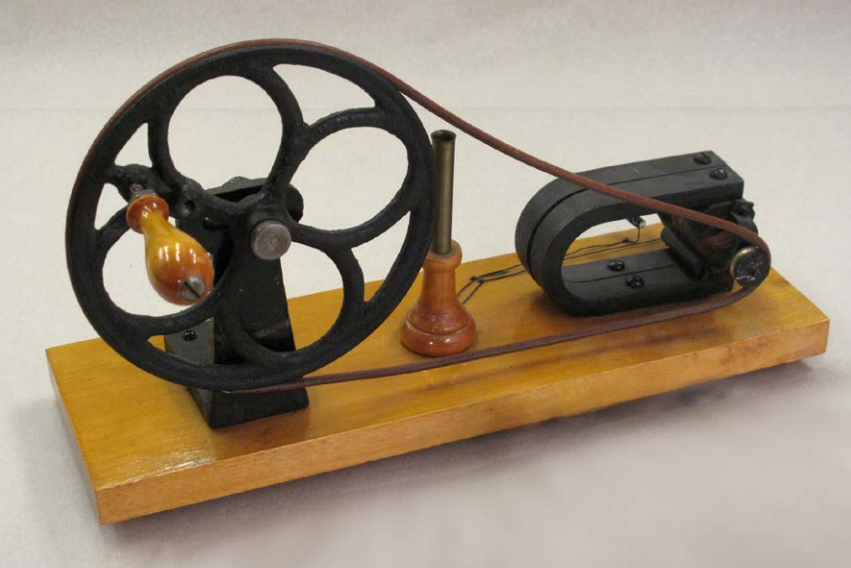
MUSEON TOIMINTA V. 2011

Koko tiedeyhteisöä palvelevana yksikkönä museo osallistuu yliopiston strategian toteuttamiseen kaikilla painopistealoilla. Museo tallentaa, tutkii ja esittelee yliopistonsa tieteen ja kulttuurin vaiheita sekä keski-suomalaista luontoa ja siten vahvistaa yliopiston yhteiskunnallista vaikuttavuutta, ympäristökasvatusta sekä elinikäisen oppimisen tavoitteita. Tiedemuseo on osa yliopiston muistiorganisaatiota kirjaston ja arkistotoimen ohella. Erityinen rooli museolla on yliopiston strategian määrittelemässä Seminaarinmäen suojeleuhjelman toteuttamisessa sekä Seminaarinmäen kaavoitusprosessissa.

HENKILÖKUNTA

Kulttuurihistoriallisella osastolla oli vuonna 2011 kolme (intendentti, museoamanuenssi ja valokuvausteknikko) ja luonnontieteellisellä osastolla neljä vakituista työntekijää (intendentti, konservaattori, suunnittelija ja asiakaspalvelusihteeri). Lisäksi vakituiseen henkilökuntaan kuuluu osastojen yhteinen museomestari. Vakinaisen henkilökunnan lisäksi museossa työskenteli 19 määräaikaista työntekijää.

Täydentävän henkilökunnan palkkaus järjestettiin museon varoin sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämällä luonnontieteellisten kokoelmien digitointiin tarkoitettulla erityisavustuksella. Lisäksi työministeriön kautta järjestyi rahoitusta nuorten työharjoittelijoiden palkkaamiseen. Täydentävää henkilökuntaa tarvittiin luontomuseon avoinnapiitoon, ryhmien opastuksiin, kokoelmien luettelointiin ja digitointiin ja vaihtuvien näyttelyiden suunnittelutyöhön sekä rakennustutkimusten tekemiseen, jonka kautta museo on viime vuosina laajentanut maksullista palvelutoimintaansa.

Toimintakertomusvuonna museon kokoelmia tutkittiin ja valokuvattiin tulevan perusnäyttelyn kokoamista varten. Sivun kuvissa on seminaarin aikana (1863–1937) hankittuja opetusvälineitä. Vasemmalla ylhäällä vaihdevirtageneraattori. Vasemmalla alhaalla Magdeburgin puolipallot. Niiden avulla suoritettussa fysikaalisessa koeksessa osoitettiin, että luonnossa on mahdollista luoda tyhjiö. Oikealla elektroskooppi, jolla havainnollistettiin sähkövarausta. Valokuvat Tapani Kahila.

Vakinainen henkilökunta

Koskela Tanja, intendentti, vuorotteluvapaalla 1.9. alkaen, vuorotteluvapaan sijainen *Timonen Jonna* luonnontieteellisen osaston esimies, osaston toiminnan suunnittelu ja kehittäminen, museologian opiskelijoiden ja harjoittelijoiden ohjaus

Vuorinen Pirjo, intendentti kulttuurihistoriallisen osaston esimies, osaston toiminnan suunnittelu ja kehittäminen, museologian opiskelijoiden ja harjoittelijoiden ohjaus

Hyvönen Marja-Liisa, museoamanuenssi museon esine-, arkisto- ja kuvakokoelmien tieteellinen hoitaminen, tietopalvelutehtävät, näyttelyiden sisälöntuotanto, museologian opiskelijoiden ja harjoittelijoiden ohjaus

Jokinen Raili, valokuvausteknikko museon kuva-arkiston tekniset työt: kuva-aineistojen digitointi ja tallentaminen museon tietokantaan, eläkkeelle 1.9.

Kahila Tapani, museomestari näyttelyiden visuaalinen ja tekninen suunnittelu ja toteutus, näyttelyn piirroksat ja valokuvaajan tehtävät (työvapaalla 10.1.–5.3.)

Mäntynen Jarkko, konservaattori eläinten konservointi, nahka- ja luukortiston ylläpito, kokoelmien hoito, asiakaspalvelu, opastus

Kotiranta Hillevi, suunnittelija puutarhaan liittyvät työt, kasvien ja siementen hankkiminen, puutarharekisterin ylläpito, istutusten hoidon ja kunnossapidon asiantuntija-apu Suomen Yliopisto-kiinteistöt Oy:n Jyväskylän kiinteistöalueelle, talousasioiden valmistelu, asiakaspalvelu

Peltola Seija, asiakaspalvelusihteeri asiakaspalvelu, opastus, markkinointi ja tiedotus luonnomuseossa, museokaupan hoito, harjoittelijoiden ohjaus

Täydentävä henkilökunta

Kulttuurihistoriallinen osasto

1. Museon varoin (muun myyntitoiminnan sekä budjettivaroin)

Holma Jaakko, suunnittelija, 1.6.–31.12.

rakennustutkimus

Kari Vesa-Matti, suunnittelija, 1.6.–31.7.

luettelointi

Korkiakangas Teemu, suunnittelija, 7.2.–31.12.

perusnäyttelyn käsikirjoitus

Koski Minerva, projektisihteeri, 7.9.–31.12.

rakennustutkimus

Mäkipelkola Riikka, suunnittelija, 1.1.–31.12.

rakennustutkimus

Tapper Mirva, suunnittelija, 14.2.–10.6.

perusnäyttelyn kokoamiseen liittyviä tehtäviä

2. Työ- ja elinkeinotoimiston varoin

Hyytiä Mia, 11.10.–31.12.

taittotöitä

Oikarinen Timo-Pekka, digitoija, 1.11.–31.12.

kuva-arkiston valokuvien digitointi

3. Opiskeluun liittyvä harjoittelu

Kari Vesa-Matti, museologian harjoittelija, 27.4.–13.5.

luettelointi

Kampusopastukset: Tapani Hynynen, Ville Häkkinen, Markku Laskujärvi, Petra Nykänen, Joonas Tammela, Tiina Venäläinen

Luonnontieteellinen osasto

1. Museon varoin (muun myyntitoiminnan sekä budjettivaroin)

Ahonen Hannu, suunnittelija, 1.7.–31.8.

eläinten täyttö, valokuvien otto Luonnon muotoja ja rakenteita -näyttelyyn ja muuta kyseisen näyttelyn tekoon liittyvää

Hoogesteger Tom, bio- ja ympäristötieteiden harjoittelija, 1.6.–31.8.

(2 kk museon varoin ja 1 kk bio- ja ympäristötieteiden laitoksen varoin)

asiakaspalvelu opastus, kasvinäytteiden rekisteröinti, eläinten konservointi

Kuntsi Satu, suunnittelija, 1.5.–31.5.

Laestadiuksen kasvikokoelman digitointi GBIF-portaaliin

Saari Veli, 23.–27.5., 30 h

Laestadiuksen kasvikokoelman kasvien määritysten tarkistus.

2. Ulkopuolisin varoin (Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä erityisavustus Luonnontieteelliselle keskusmuseolle luonnontieteellisten museoiden kokoelmien digitointiin)

Kuntsi Satu, suunnittelija, 1.1.–30.4.

hyönteisnäytteiden määrittäminen ja kokoelmatietojen siirtäminen GBIF-portaaliin.

Mäkelä Anna, suunnittelija, 3.1.–31.5. (70 % työajasta)

lehti- ja maksasammalkokoelmien määrittäminen ja keruutietojen tarkistaminen sekä näytteiden tiedostointi.

Juutinen Riikka, suunnittelija, 7.3.–1.4.

lehti- maksasammalkokoelmien määrittäminen ja keruutietojen tarkistaminen

3. Työ- ja elinkeinotoimiston varoin

Kääpä Jari, harjoittelija, 18.1.–1.6., 25.10.–31.12. (3 pv viikossa).

Kasvinäytteiden kunnostus ja kirjaaminen Kastikka-putkilokasvirekisteriin

4. Opiskeluun liittyvä harjoittelu

Kokkonen Vilma, matkailualan harjoittelija, 27.10.–22.12.

asiakaspalvelu, opastus, opastus- ja askartelupaketin teko esikoululaisille, siivous

Lehtikangas Sofia, matkailualan harjoittelija, 10.1.–31.5., 13.6.–31.7.

asiakaspalvelu, opastus, kokoelmatyöt, näyttelyjen suunnittelua, Sienivisan teko Sienet – tuo kasvimaailman kuljeskeleva roskejoukko -näyttelyyn ja sienivisan vetäminen

Malmisalo-Lensu Anna-Maija, museologian harjoittelija, 14.2.–31.5.

asiakaspalvelu, opastus, sammalnäytteiden rekisteröinti, putkilokasvien kunnostus ja kaapitus, sienivisan teko koululaisille Sienet – tuo kasvimaailman kuljeskeleva roskejoukko -näyttelyyn ja sienivisan vetäminen

Ruuska Satu, museologian harjoittelija, 31.10.–27.11., 5.–18.12.

asiakaspalvelu, opastus, koordinaattien etsiminen putkilokasveihin ja kasvien kaappiin laitto, museokaupan inventaario, museon esitteiden päivitys, Tourujoki-näyttelyn käsikirjoituksen teko

Siitonen Sara, matkailualan harjoittelija, 22.9.–8.11.

asiakaspalvelu, opastus, putkilokasvien kaappiin laitto, siemenkoteloiden teko ja siemennäytteiden järjestäminen

Viikonloppu- ja iltapäivystyksissä avustivat tuntitöinä Marika Kolehmainen, Anu Käppi, Kari Laasasenaho ja Joel Rahkonen. Museo-opastuksia pitivät vakinaisen henkilökunnan lisäksi Anu Käppi, Kari Laasasenaho, Sini Malminiemi, Anna-Maija Malmisalo-Lensu ja Joel Rahkonen.

Myös kasvatusopillisen korkeakoulun ja yliopiston ajan aineistoa valokuvattiin laajasti vuonna 2011. Yläkuvassa 1980-luvun loppupuolella yliopistossa käytössä ollut mikrotietokone. Alakuvassa kasvatusopillisen korkeakoulun opiskelijan luistimet 1940-luvulta. Valokuvat Tapani Kahila.

Mattilanniemen B ja C -rakennusten tyhjennyttä kesän ja alkusyksyn aikana ja laitosten muutettua Ylistönmäki 33:een, museo sai säilytettäväkseen psykologian laitoksen Beckman-tutkimuslaitteen. Laite on vanhin säilynyt Jyväskylän yliopiston psyko-fysiologisessa tutkimuksessa käytetty tutkimusväline ja siksi tutkimushistoriallisesti mielenkiintoinen. Beckman on hankittu psykologian laitokselle noin 30 vuotta sitten. Tulevaisuudessa se on tarkoitus sijoittaa laitoksen tiloihin kertomaan psykologian oppihistoriasta. Valokuva Tauri Kankaanpää.

KOKOELMAT

Luonnontieteellisellä osastolla on ollut kirjattuna kokoelmapoliittinen suunnitelma vuodesta 2005 lähtien ja kulttuurihistoriallisella osastolla vuodesta 2009. Suunnitelma toimii ohjekirjana kokoelmatyössä, ja se on liitteenä koko museon laatukäsikirjassa (www.jyu.fi/erillis/museo/laatu).

KULTTUURIHISTORIALLISTEN KOKOELMIEN KUULUMISIA

Museon kulttuurihistoriallisen osaston kokoelmat palvelevat tutkimusta, opetusta sekä julkaisu- ja tiedotustoimintaa erityisesti yliopiston oppihistorian ja rakennetun ympäristön kannalta. Lisäksi kokoelmiin kuuluvat valtakunnallisesti merkittävät suomenkielisen opettajakoulutuksen vaiheisiin liittyvät aineistot. Kokoelmat jakaantuvat esineisiin, kuviin, arkistoaineistoon, kirjallisuuteen ja tallenteisiin. Aineistot tallennetaan museon Duo-tietokantaan. Museo hallinnoi myös yliopiston taidekokoelmaa, joka on tallennettuna ARTE-tietokantaan. Tietokannat on toteutettu museon ja yliopiston omana työnä, ja ne noudattavat rakenteeltaan kansainvälisiä museoiden kokoelmatietokantojen kenttäjakoa. Kokoelmahallinnan periaatteena ovat avoimuus ja saavutettavuus. Monipuolisine kokoelmineen museo osallistuu omalta osaltaan yliopiston tehtävään uuden tiedon jalostamisessa ja sivistysperinnön uudistamisessa.

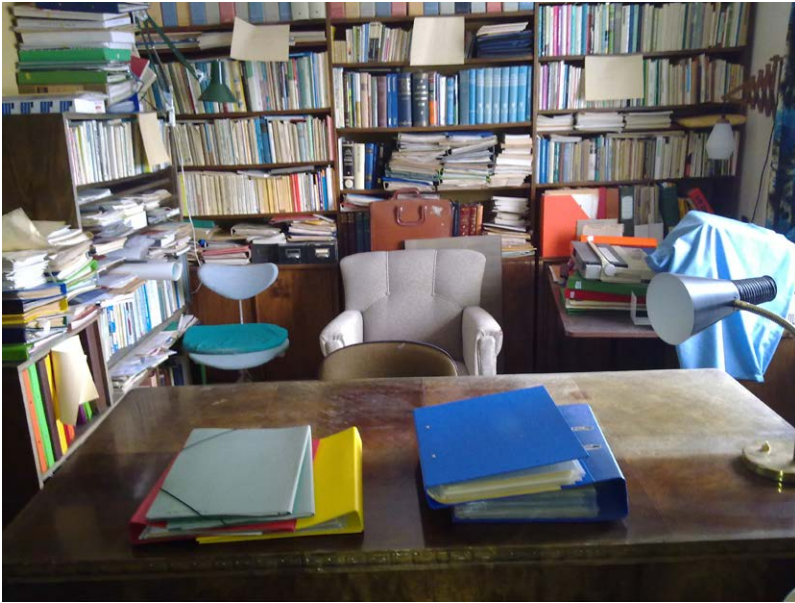
Edelleen museon kokoelmatyön ongelmana on se, että Jyväskylän yliopistolla ei Suomen muiden yliopistojen tavoin ole yhteistä tallennussuunnitelmaa erityisesti julkisin varoin kootun tutkimus- ja opetusaineiston tallentamiseksi (laitosten tutkimus- ja opetusvälineet, muistoesineet, kuva-arkistot, muu kuin virka-arkistoaineisto kuten tutkimus- ja opetusmateriaalit, tutkimusten ja opinnäytteiden empiiriset aineistot, ym. laitoksilla säilytettävä oppihistoriallinen aineisto). Yliopistotason tallennussuunnitelman puute haittaa huomattavasti museon toimintaa. Museo

joutui myös toimintakertomusvuonna toimimaan ”pelastusviranomaisena” yhdessä virka-arkiston ja kirjaston kanssa, kun esimerkiksi sisäilmaongelmien vuoksi tapahtuneet laitosten muutot vaativat nopeita toimenpiteitä laitosten vanhojen tutkimus- ja opetusarkistojen siivoamisessa. Selkeää sopimuskäytäntöä ei ole myöskään siitä, kuinka eläkkeelle siirtyvän henkilökunnan Jyväskylän yliopistolle tärkeä oppi-/tieteenhistoriallinen aineisto tallennetaan. Museon intendentti Pirjo Vuorinen oli jäsenenä hallintojohtajan asettamassa Tutkimusaineistojen hallinnoinnin työryhmässä, jonka toimikausi alkoi 16.9.2011. Työryhmän tehtävänä on luoda toimivat, yhtenäiset käytännöt tutkimusaineistojen hallinnointiin sekä elektronisille että manuaalisille aineistoille.

Kokoelmat karttuivat vuoden 2011 aikana 78 uudella päänumerolla. Museon diariossa oli vuoden 2011 lopussa yhteensä 4289 päänumeroa. Luku ei kerro kokoelmien kokonaisvolyymia, koska yhden päänumeron alla saattaa olla useita kymmeniä tai satoja esineitä tai muita kokoelmalajikkeita. Lahjoitukset luetteloidaan Duo-ohjelmalla museon tietokantaan. Toimintakertomusvuonna tallennettiin useiden yliopiston laitosten vaiheisiin liittyvää aineistoa kuten tutkimus- ja opetusikäytössä olleita laitteita, valokuvia ja kirjallista materiaalia museon kokoelmapoliitiikassa määritellyn tallennussuunnitelman mukaisesti. Aineistoa on siirtynyt laitoksilta museon kokoelmiin usein muuttojen yhteydessä, jolloin hyvinkin nopealla aikataululla on jouduttu valitsemaan museolle tuleva materiaali.

Opettajankoulutuslaitoksen pitkäaikaisen liikuntakasvatuksen lehtorin Tuulikki Kyllönen-Heikelin (1919–2009) laaja ja monipuolinen aineisto lahjoitettiin museolle vuonna 2011. Aineiston tutkimus ja luettelointi aloitetaan vuonna 2012 Thoren-Talvela-säätiöltä saaduilla varoilla.

Museologian opiskelijat toteuttivat dokumentoinnin harjoitustöitään tallentamalla yliopiston nykypäivää (tallennusharjoitus MSLP020). Vuonna 2011 valmistuneiden harjoitustöiden aiheina olivat Ilokiven väittelyillat ja luontomuseossa työskennellyt hyönteisharrastaja Kari Kulmala.

Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen pitkäaikaisen liikuntakasvatuksen lehtorin Tuulikki Kyllönen-Heikelin (1919–2009) aineisto lahjoitettiin yliopiston museolle vuonna 2011. Laajan ja liikuntahistoriallisesti mielenkiintoisen aineiston tarkempaa dokumentointia ja tutkimista varten museo sai rahoituksen Thorén-Talvela säätiöltä. Aineistosta on parhaillaan tekeillä Suomen historian pro gradu -työ. Valokuva Pirjo Vuorinen.

Emeritusprofessori Heikki Rusko lahjoitti museolle runsaasti opintoihinsa ja opiskeluun sekä tutkimus- ja opetustyöhön liittyvää aineistoa. Heikki Rusko on aloittanut opintonsa vuonna 1963, jolloin Suomen ensimmäinen liikuntatieteellinen tiedekunta aloitti toimintansa Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun yhteydessä. Aineisto

on hyödyllistä sekä museon uuden perusnäyttelyn kokoomisessa sekä liikuntatieteellisen tiedekunnan täyttäessä 50 vuotta vuonna 2013. Kuvassa vasemmalla liikuntakasvatuksen ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita vuonna 1963. Kuvassa oikealla etualalla Harri Holkeri ja Heikki Rusko laboratorioautossa.

Kouluneuvos Jouko Kauranteen elämäntyötä dokumentoitiin yliopiston museon kokoelmiin syksyllä 2011. Lisäksi Kauranne lahjoitti runsaasti omaan opiskeluaikansa ja elämäntyöhönsä liittyvää aineistoa. Kauranne on valmistunut Jyväskylän kasvatustieteiden korkeakoulusta vuonna 1951 kansakoulunopettajaksi ja väitellyt tohtoriksi Helsingin yliopistosta. Hän on tehnyt pitkän elämäntyön lähinnä kouluhallinnossa mm. Helsingin

kaupungin koulutoimenjohtajana. Suuren osan lahjoittamastaan aineistosta Kauranne on digitoinut itse. Aineisto luettelointiin museon kokoelmiin ja siihen kuuluva kouluhistoriallinen ja pedagogis-psykologinen kirjallisuus liitettiin museon käsikirjastoon. Kuvassa Jouko Kauranne kotonaan Vuosaarella digitoimansa aineiston ääressä. Valokuva Pirjo Vuorinen.

Kuva-arkistot ja digitaalisuus

Kuvakokoelmien digitoimista on voitu jatkaa toimintakertomusvuoden aikana, kun museossa on työskennellyt varta vasten digitoijaksi palkattu henkilö. Vuonna 2011 näin saatiin skannattua yli 5300 kuvaa, muun muassa laaja diakokoelma, johon sisältyy kuvia yliopiston alueesta, rakennuksista ja toiminnasta. Lisäksi osa uusista kuvalahjoituksista saadaan digitaalisessa muodossa tai skannaamalla kuvat lahjoittajan kuvista. Digitaalinen kuva-arkisto on karttunut myös asiakkaita varten skannatuilla sekä museon toimesta digikameralla kuvaamalla.

Museo on seurannut KDK (kansallinen digitaalinen kirjasto) -hankkeen etenemistä ja osallistunut koulutustilaisuuksiin mahdollisuuksien mukaan. KDK-hankkeen tarkoituksena on parantaa kirjastojen, arkistojen ja museoiden sähköisten aineistojen saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä. Vuonna 2010 selvitetiin mahdollisuutta julkaista osa museon valokuvakokoelmasta verkossa yliopiston kirjaston JYX-julkaisujärjestelmän kautta. Ensimmäiseen vaiheeseen valittiin Jyväskylän seminaariin liittyvät tapahtumakuvat (530 kpl), ja ne julkaistiin JYXissä vuonna 2011.

Taidekokoelman tapahtumia vuonna 2011

Jyväskylän yliopiston rakennusten sisäilmaongelmista aiheutuneet muutot vaikuttivat monella tavalla yliopiston laajan taidekokoelman tilanteeseen. Muutosten yhteydessä teokset poistettiin tyhjenevistä rakennuksista, puhdistettiin ja kehystettiin uudelleen sisäilmasuosituksen mukaisesti. Laajimpia muuttoa olivat Tourulan sekä Mattilanniemen B- ja C -rakennusten tyhjentämiset. Teoksia sijoitettiin uudelleen Ylistönmäelle, jonne yliopiston laitoksille on järjestetty evakotiloja. Tourulan kirjaston teoksia sijoitettiin yliopiston pääkirjastoon. Osa teoksista odottaa yhä uudelleen-sijoitusta.

Jyväskylän yliopiston taidekokoelmat karttuivat toimintakertomusvuoden aikana 16 teoksella. Keväällä taidehankintojen kohteena olivat erityisesti Konneveden tutkimusaseman tilat, jossa vietettiin keväällä pääraken-

nuksen peruskorjauksen valmistumisen avajaisia. Teokset hankittiin Taiteilijaseuran galleriasta.

Hankitut teokset:

Pertti Karjalainen: 6 teosta sarjoista Byrokraatin päiväuni ja Muodonmuutoksia

Jarmo Kurki: Kaunis Piirustus II, Jyväskylä - Rovaniemi Menopaluu ja 6/10/2004

Outi Markkanen: Dance Macabre

Kirsi Neuvonen: 2 teosta

Rune Snellman: Omena

Rune Snellman: Granaattiomina

Riitta Uusitalo: Nimetön

Ulla Virta: Gladiolus

LUONNONTIETEELLISET KOKOELMAT OLIVAT AHKERASSA KÄYTÖSSÄ

Luonnontieteellinen osasto liittää kokoelmiinsa sen toimialaan eli luonnontieteisiin (luonnonhistoriaan), liittyvää näyteaineistoa. Osasto säilyttää näyteaineistoa eliöyhteisöistä ja dokumentoi tietoa ympäristön tilasta ja sen muutoksista tutkimuksen, opetuksen, valistuksen ja yhteiskunnallisen päätöksenteon tarpeisiin. Kokoelmiin pohjaten museo osallistuu yliopiston opetukseen, ympäristökasvatukseen, tutkimukseen ja tiedotukseen. Museo esittelee kokoelmiaan näyttelyissään ja antaa kokoelmat yliopiston sisäiseen tutkimus- ja opetuskäyttöön sekä viestinnän käyttöön.

Erityisen tärkeitä luonnontieteellisen osaston kokoelmat ovat yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitoksen opetus- ja tutkimuskäytössä, joissa kokoelmanäytteitä tarvitaan muun muassa vertailunäytteinä ja opetusmateriaalina. Erityisen aktiivisesti museon kokoelmia käyttivät toimintakertomusvuoden aikana sieni- ja sammaltutkijat: kokoelmien työtiloissa oli jälleen ajoittain suorastaan ruuhkaa. Lisäksi museo tarjoaa kokoelmapalvelujaan yliopiston ulkopuolisille tahoille kuten ympäristöviranomaisille ja kolmannen sektorin toimijoille, jotka käyttävät kokoelmia esimerkiksi eliölajien uhanalaisuusarvioinneissa sekä lajintuntemusopetuksessa ja ympäristökasvatuksessa.

Jyväskylän kauppakorkeakoulun uusien tilojen sisustuksessa käytettiin vanhoista valokuvista suurennettuja "tapetteja" jotka kertovat Jyväskylän liike-elämän historiasta. Valokuva Pekka Hassinen.

Ylistönmäki 33:een sijoittui Mattilanniemen B ja C -rakennusten tyhjennettyä yhteiskuntatieteellinen tiedekunta laitoksineen. Taideteosten sijoittaminen rakennukseen toteutettiin elokuussa 2011. Rakennuksen sisäntulohalliin sijoitettiin Jyväskylän yliopiston taidekokoelmaan kuuluva Virpi Lehdon kivisydän. Valokuva Tapani Kahila.

Pitkään vireillä ollut Pajan tekstiilien hankinta- ja suunnittelutyö saatiin lopulta päätökseen, kun yliopiston kulttuuritoimikunta yhdessä professori Päikki Prihan kanssaideoi hanketta. Työt toteutettiin Prihan opiskelijoiden opinnäytteinä taideteollisessa korkeakoulussa. Pajan tekstiilit ovat Outi Ahon Rautaa takomassa ja Jaana Koposen Neljä vuodenaikaa. Valokuva Tapani Kahila.

Museo myös lainaa kokoelmanäytteitään tutkimus- ja opetuskäyttöön. Lainaustiedot näkyvät Muuta yhteiskunnallista palvelua -osiossa.

Kartunta

Toimintakertomusvuoden kartunta oli yhteensä 1653 näytettä. Kokonaisnäytemäärä toimintakertomusvuoden lopussa oli 288188 (ks. liite 1). Kuolleita lintuja vastaanotettiin 8 ja nisäkkäitä 4. Osa näistä ja vanhemmista näytteistä konservoitiin. Hyönteisnäytteitä vastaanotettiin 471 ja putkilokasveja 827 näytettä. Minna Yli-Karjanmaa lahjoitti 684 putkilokasvia, Anna Mäkelä 171 sammalta ja Kari Kulmala 386 hyönteistä, joista 268 perhosta. Täytettyjä eläimiä lahjoittivat Keski-Palokan koulu (12 lintua ja 2 nisäkästä) ja Huhtasuon koulu (17 lintua ja 2 nisäkästä).

Kokoelmien digitointihankkeen satoa

Kokoelmien digitointia jatkettiin toimintakertomusvuonna Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) myöntämällä erityisavustuksella. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Luonnontieteelliselle keskusmuoseolle (LTKM) 15.5.2010 yhteensä 500 000 euroa käytettäväksi kokoelmien digitointiin. Määräraha oli valtion 2. lisäbudjetista ja perusteltu erityisesti nuorisotyöttömyyden poistamisella. Määrärahan käyttämiseksi laadittiin Suomen luonnontieteellisten museoiden yhteistyönä juuri valmistuneeseen digitointistrategiaan perustuva suunnitelma, johon myöntö perustui ja jonka perusteella määräraha jaettiin eri museoille. LTKM koordinoi rahaliikennettä ja raportointia OKM:lle. Jyväskylän yliopiston museon luonnontieteellisen osaston osuus avustuksesta oli 40 500 euroa. Avustuksella palkattiin määräaikaista henkilökuntaa osaston kokoelmien digitointiin. Marraskuussa 2010 alkanut hyönteiskokoelman ja muiden rekisterien näytetietojen yhdistäminen GBIF-portaaliin jatkui vuonna 2011. Keväällä 2011 palkattiin kaksi henkilöä tekemään sammalkokoelmien määrittäystä ja tiedostointia. Koko hankkeen aikana (marraskuu 2010 – toukokuu 2011) yhdistettiin yhteensä 8474

näytetietoa GBIF-portaaliin, muun muassa 2254 kovakuoriaista, 3461 putkilokasvia, 739 lehtisammalta, 489 maksasammalta ja Lars Levi Laestadiusen kasvikokoelman 279 näytettä.

GBIF-portaali

Global Biodiversity Information Facility (GBIF, (<http://data.gbif.org>) on vuonna 2001 perustettu kansainvälinen organisaatio, joka pyrkii biodiversiteettitiedon digitalisoimiseen. GBIF:n tavoitteena on luoda maailmanlaajuinen verkosto yksittäisten instituutioiden kuten museoiden ja yliopistojen ylläpitämistä tiedon tarjoajista. Jyväskylän museon luonnontieteellinen osasto on rekisteröitynyt GBIF-portaaliin alkuvuodesta 2007. Portaaliin liittyminen lisää merkittävästi museon luonnontieteellisten kokoelmien museoarvoa, koska kokoelmat ovat sitä kautta maailmanlaajuisessa tutkimuskäytössä siteerausta vastaan.

Vuoden 2011 loppuun mennessä GBIF-portaalin kautta saavutettavissa oli luonnontieteellisen osaston 103 042 museonäytettä (36 % näytteistä), sisältäen koko lude-, nahka- ja luukokoelman sekä osan kasveista, sienistä, kovakuoriaisista ja perhosista. Kokoelmätietojen digitoinnin ja GBIF-portaaliin liittäminen haastavuutta lisää erityisesti se, että eri rekisterit ja tietokannat (ks. muut rekisterit alla) eivät ole keskenään yhteensopivia, joten rekisteritietoja on muokattava GBIF-portaaliin liitettäessä.

Muut rekisterit

Putkilokasvirekisteriin rekisteröitiin toimintavuoden aikana 2246 näytettä. Tiedot yhdistetään Suomen luonnontieteellisten museoiden yhteiseen, Luonnontieteellisen keskusmuseon ylläpitämään, Kastikka -tietokantaan. Yhteensä rekisterissä oli vuoden lopussa 44 188 näytettä (noin 73 % putkilokasvinäytteistä). Lisäksi tehtiin lukuisia tarkistuksia ja muutoksia vanhoihin rekisteritietoihin uusien rekisteröintiohjeiden pohjalta. Museon omassa sienirekisterissä oli toimintavuoden lopussa 11 172 näytettä, jotka on myös liitetty GBIF-portaaliin. Kaikki kivi-, maaperä- ja fossiilinäytteet on tallennettu Excelille.

NÄYTTELYT

KULTTUURIHISTORIALLINEN OSASTO

Museo pääsi vihdoinkin vuoden alussa aloittamaan täysipainoisen uuden perusnäyttelyn suunnittelutyön. Kevään ja syksyn aikana haastateltiin Jyväskylän yliopiston työntekijöitä ja opiskelijoita sekä tallennettiin kuvallista ja esineellistä kulttuuriperintöä. Näyttelyn tieteellinen käsikirjoitus valmistui vuoden lopussa, ja syksyn aikana aloitettiin vähitellen käsikirjoituksen dramatisointia. Perusnäyttelyn uudistaminen on vaatinut runsaasti kokoelmatutukimusta, jossa museon laaja esinekokoelma on dokumentoitu ja valokuvattu.

Museon kulttuurihistoriallisen osaston näyttelykeskus Seminarium-rakennukseen on vielä rakenteilla, mutta museo järjesti yhdessä valokuvaaja Matti Salmen kanssa yliopiston promootioita esittelevän valokuvanäyttelyn 9.11.2011–31.1.2012. Näyttelyssä vieraili toimintakertomusvuoden aikana noin 350 kävijää.

Uno Cygnaeukseen ja Kristiina Nappaan liittyvät vitriininäyttelyt pystytettiin 7.10.2010 Normaalikoulun alakoululle ja ne siirrettiin 11.10.2010 Seminarium-rakennukseen, jossa ne olivat esillä myös vuonna 2011.

Oppihistorialliset laitosnäyttelyt:

- Bio- ja ympäristötieteiden laitos, Ambiotica, Ylistörinne
- Educa, 1. ja 2. kerros, Rakennuksen vaiheita esittelevät vitriinit
- Historica, 1. ja 2. kerros, Rakennuksen vaiheita esittelevät vitriinit
- Koulutuksen tutkimuslaitos, Opinkiven aula.
- Musiikin laitos, Musica, 3. kerros
- Niilo Mäki Instituutti (Asemakatu 4), professori Niilo Mäen elämäntyötä esittelevä vitriininäyttely
- Normaalikoulu, Normaalikoulun ala-asteen aula

- OKL:n fysiikan opetusvälineet, päärakennus, huoneen C 118 viereinen käytävä
- OKL:n kuvaamataidonopetuksen vaiheita, päärakennus, 4. kerros
- OKL:n liikunnanopetus, U2
- Opettajankoulutuksen vaiheita Jyväskylässä, päärakennus, 3. kerros
- Tapiolan päiväkotiki (Kalervonkatu 12), päiväkodin historiasta kertova näyttely
- Varhaiskasvatuksen laitos, rakennus X, 1. kerros
- Yliopistopainon vitriini (Cygnaeuksenkatu 3)
- Lozzin posterinäyttely
- Oppio, 2. kerros
- Nanotalo (Nanoscience Center. nanoteknologiaa hyväksi käyttämällä valmistettuja tuotteita esittelevä vitriini, joka on tehty yhteistyössä nanotiedekeskuksen kanssa.
- Päivärinteen päiväkotiki (Kansakoulukatu 2), päiväkodin historiasta kertova vitriini

Rehtoraatista purettiin v. 2011 yliopiston eri tiedekuntien vaiheita ja toimintaa sekä rehtorin viittaa ja käätyjä esitelleet vitriinit.

Verkkonäyttelyt

Vuoden aikana museon www-sivuilla on ollut nähtävillä seuraavat verkkonäyttelyt:

- Kerran kesällä. Lehtori Yrjö Blomstedtin ja seminaarilaisten partioiretki Päijänteellä kesäkuussa 1911: www.jyu.fi/tdk/museo/Blomstedt/partioiretki.html
- Kekristä joulukuun, yliopiston museon ja Keski-Suomen muistiarkiston kokoama näyttely Ahti Rytkösen valokuvista.: www.jyu.fi/tdk/museo/kekri/kekri.html
- Sanja-Kaisa Jalosen kokoama museon kuvataulukokoelmia esittelevä sivusto: www.jyu.fi/tdk/museo/kuvataulut

Museomestari Tapani Kahila valmisti verstaassaan mm. Muuramen tuolitehtaan tuolin pienoismalleja sekä luontomuseossa myynnissä olevia lintulautoja ja linnunpönttöjä. Muuramen tuoleja oli käytössä Jyväskylän seminaarissa. Valokuvat Tapani Kahila.

- Jyväskylän seminaarissa opiskelleita valtakunnallisesti tunnettuja naisia esittelevä verkkonäyttely: www.jyu.fi/tdk/museo/naisoppilaat
- Seminariumista Schroderukseen, museologian opiskelijoiden kokoama yläkaupungin yön näyttely, joka toteutettiin myös verkkonäyttelynä: www.jyu.fi/tdk/museo/sch_julisteet_pieni.pdf
- Unon ja Wolmarin matkassa -verkkonäyttely, joka valmistui vuonna 2010, kun tuli kuluneeksi 200 vuotta Uno Cygnaeuksen ja Wolmar Schildtin syntymästä <http://unojawolmar200.jyu.fi>

Neljästä ensin mainitusta verkkonäyttelystä nähtävillä on myös englanninkieliset versiot. Lisäksi museon sivuilla esitellään tarkemmin 10 esinettä museon kokoelmista sekä aikajana, joka esittelee yliopiston vaiheita seminaarin ajalta nykypäivään.

Museon verkkosivuille on linkitettyä myös Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen ja Teknologiakasvatuksen tutkimusyhdistys TEKA ry:n raportteja ja artikkeleita Uno Cygnaeuksesta ja työkasvatuserittelyistä, joita ovat laatineet mm. TEKA:n puheenjohtaja KT Tapani Kananoja ja KT Jouko Kantola. Artikkelit löytyvät osoitteesta: www.jyu.fi/tdk/museo/kasityo/kasityo.html.

LUONNONTIETEELLINEN OSASTO

Näyttelysuunnitelma näyttelytoiminnan ohjenuorana

Museon luonnontieteellisellä osastolla on sekä perusnäyttely että vaihtuvia näyttelyitä. Osaston näyttelytoiminnan tehtävänä on luonnonperintöön liittyvän tutkimustiedon esittely, opetus ja tiedonvälitys sekä ympäristökasvatus. Perusnäyttely esittelee erityisesti keskisuomalaista luonnonperintöä, ja vaihtuvien näyttelyiden teemoiksi valitaan ajankohtaisia ja museon toiminta-ajatukseen sopivia aiheita. Museo järjestää näyttelyjen yhteydessä opetus- ja opastustoimintaa muun muassa opastettujen näyttelykierrosten ja valmiin, www-sivuilla saatavilla olevan opetusmateriaalin muodossa. Näyttelysuunnitelma on museon laatukäsikirjan www.jyu.fi/erillis/museo/laatu liitteenä.

Perusnäyttely

Perintönä ympäristö -perusnäyttely esittelee Keski-Suomen luontoa vanhimma kallioperästä 2000-luvun kohteisiin ja johdattelee maakunnan lukuisille luontopoluille. Perusnäyttelyn rakentaminen on toteutettu Länsi-Suomen lääninhallituksen Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) myöntämin varoin. Perusnäyttely on suunniteltu ympäristökasvatusta silmäläpäitäen.

Vaihtuvat näyttelyt

- Jouluseimi, 1.–10.1. ja 1.–31.12.
Luonto- ja jouluaiheinen installaatio museon ulkoikkunassa. Näyttely on museon omaa tuotantoa.
- Salarakkaan häätö, 1.1.–3.5.
Käymäläseura Huussin järjestämä kierronäyttely käymälöistä ja jätevesistä.
- Sienet – tuo kasvimaailman kuljeskeleva roska-joukko, 5.5.–2.10.
Luontotalo Arkin kierronäyttely sienistä. Esillä myös museon omaa materiaalia, mm. sienitutkimuksessa käytettävää välineistöä.

Luonnontieteellinen osasto oli mukana yliopiston joulutorilla, joka pidettiin 1.12. kirjaston aulassa. Myyjinä Anu Käppi ja Vilma Kokkonen. Valokuva Tapani Kahila.

- Vuoden luontokuvat 2010, 5.–30.10. Suomen luontokuvaajat ry:n järjestämän kilpailun palkitut työt.
- Laestadiuksen kasvikokoelma – Jyväskylässäkö?, 2.11.–31.12. Näyttely esitteli Laestadiusta kasvitieteilijänä ja esillä oli näytteitä luontomuseon kokoelmissa olevista Lars Leevi Laestadiuksen keräämistä kasveista.

Muut näyttelyt

- Haapasuo talvella -dioraama. Mäkihön juustola, Leivonmäki
- Rutajoki kesällä -dioraama. Vanhan Penttilän viinitila. Leivonmäki
- Jyväskylän kaupunkiluontoa -dioraama. Jyväskylän matkakeskus
- Rutajoki-Päijänne -dioraama. TB -huoltamo Leivon huoltamo Oy. Leivonmäki
- Mekin asumme täällä. Seminaarinmäen uhanalaisia eliöitä esittelevä dioraama. Jyväskylän yliopiston kirjasto
- Keski-Suomen metsä- ja vesiluontoa -dioraama. Bio- ja ympäristötieteiden laitos
- Joutsenäiti poikasineen -dioraama. Keski-Suomen keskussairaalan synnytysosasto

Verkkonäyttelyt

- Kaupunkimetsän salattu kevät. www.jyu.fi/tdk/museo/kaupunkimetsa/nettiin/index.htm
- Luonnon monimuotoisuus (näyttely on esillä myös Vesilinnan ulkoikkunoissa). www.jyu.fi/tdk/museo/monimuotoisuus.pdf
- Luontomuseon toimintaa (näyttely on esillä myös Vesilinnan ulkoikkunoissa). www.jyu.fi/tdk/museo/toiminta.pdf
- 10 näytettä luontomuseon kokoelmista. www.jyu.fi/erillis/museo/luonto/10-naytetta-luontomuseon-kokoelmista

- Darwin 200+, Lajien synty 150+ (näyttelystä on myös esillä tiivistelmä Vesilinnan ulkoikkunoissa). Darwinin juhlavuotta esittelevä näyttely, www.jyu.fi/tdk/museo/Darwin
- Luonnonyrtit hyötykäyttöön. www.jyu.fi/tdk/museo/Yrtit
- Ruokasieniä. www.jyu.fi/tdk/museo/ruokasienia/default.htm

KÄVIJÄT

Luontomuseo oli avoinna ti–pe klo 11–18 ja la–su klo 12–17. Toimintavuoden aikana virallisia aukiolopäiviä oli 298 ja -tunteja 1893. Tämän lisäksi museo oli auki ryhmille aukioloajan ulkopuolella 87 päivänä 125 tuntia. Pääsylippujen hinnat olivat: aikuiset 4 e, opiskelijat 2 e, alle 18-vuotiaat sekä museologian ja biologian opiskelijat ilmaiseksi, ryhmät (yli 10 hlöä/ryhmä) 3 e/henkilö. Perjantaisin museoon oli vapaa pääsy. Kokoelmiin ja näyttelyihin tutustui 15396 kävijää, joista pääsylipun maksaneita oli 2471 (16 %) ja ulkomaalaisia 1821 (12 %). Koululais- ja päiväkotiryhmiä kävijöistä oli 3856 (25 %) (ks. liite 2). Kävijämäärät nousivat edellisvuoteen verrattuna kaikissa muissa kävijäryhmissä lukuun ottamatta koululaisryhmiä, joiden kävijämäärä hieman laski edellisvuodesta. Kokonaiskävijämäärä kasvoi 1386 hengellä.

LUONTOMUSEON TAPAHTUMAT

15.–16.3. luontomuseo osallistui Jyväskylän yliopiston järjestämille Arjen-arvoitus – Tieteen päiville. Päivien aikana museoon oli ilmainen sisäänpääsy. Päivien aikana järjestettiin ekaluokkalaisille ja päiväkodeille näyttelytilassa kivien tunnistusta opettava kivileikki ja tutkittiin mitä ötököitä löytyy sulaneesta lumesta sekä kirjastossa tutkittiin näytteitä mikroskooppilla.

Osallistujina oli kolme päiväkotia (35 lasta) ja yksi ekaluokka (13 lasta). Edellisenä päivänä yhdelle päiväkodille (12 lasta) oli harjoitusmielessä vastaava tilaisuus. Vetäjinä toimivat museologian harjoittelija Anna-Maija Malmisalo-Lensu, Ammattiopiston harjoittelija Sofia Lehtikangas, museologian/biologian opiskelijat Tom Hoogesteger, Sami Kärkkäinen, Jonas Nivala, Joel Rahkonen, Mari Valtonen ja Anna Salmi. Kaikkiaan kävijöitä oli päivien aikana 145.

21.3. JYKES järjesti toimintatilassa tiedotustilaisuuden, johon osallistui 23 henkeä.

22.3. Jyväskylän syntymäpäivänä (klo 11–18), Kansainvälisenä museopäivänä 5.5 (klo 11–18) ja Yläkaupungin yön aikana 21.5 (klo 12–21) museoon oli ilmainen sisäänpääsy. Kävijöitä oli 36, 55 ja 180.

1.6. museo vei rehtori Aino Salliselle perinteisen Flooran päivän kukkatervehdyksen, museomestari Tapani Kahilan tekemän linnunpöntön ja tervehdyksenä Universeum-kongressimatkalta (Padova, Italia) Padovan kasvitieteellistä puutarhaa esittelevän kirjan.

7.8. Museoliiton valtakunnalliseen kyselyyn vastasi 78 henkilöä.

11.9. Kaikki kaupungin museot käsittävään kulttuurisuunnistukseen osallistui 178 henkeä. Luontomuseon rastin kysymys oli ”Minkä värisiä jättisieniä löydät sieninäyttelystä?”

4.–7.10. museossa oli vapaa sisäänpääsy koululaisille ja opiskelijoille Museoliiton koordinoiman, valtakunnallisen Mennään museoon -viikon aikana. Tapah-tumaviikon aikana museolla oli yhteensä 192 kävijää, joista koululaisia oli 77 ja opiskelijoita 6.

17.–23.10. syyslomaviikolla museoon oli ilmainen sisäänpääsy. Kävijöitä oli 1096.

1.12. luonnontieteellinen osasto oli mukana yliopiston joulutorilla. Myyjinä olivat Anu Käppi ja Vilma Kokkonen. Myynti oli 218,80 euroa.

3.12. näyttelytilassa järjestettiin vihkiäiset. Tilaisuuteen osallistui 22 henkeä.

15.–16.3. luontomuseo osallistui Jyväskylän yliopiston järjestämille Arjen arvoitus – Tieteen päiville. Päivien aikana järjestettiin ekaluokkalaisille ja päiväkodeille näyttelytilassa kivien tunnistusta opettava kivi-leikki ja tutkittiin mitä ötököitä löytyy sulaneesta lumesta sekä kirjastossa tutkittiin näytteitä mikroskoopilla.

TALOUS

Museon budjetti toteutui noin 60 000 euroa positii-visena. Syynä tähän on se, että henkilökunnan työtä myytiin ulospäin huomattavasti enemmän kuin oli alun perin arvioitu. Liiketoiminnan tuotot toteutuivat lähes 90 000 euroa suurempana kuin vuoden alussa arvioitiin. Ulosmyytävä työ oli lähinnä rakennustutkimustyötä. Tästä syystä henkilöstökustannukset näyttävät myös toteutuvan noin 23 000 euroa suurempana, kuin on arvioitu. Muun toiminnan kulut toteutunevat noin 20 000 euroa pienempänä kuin alun perin on budjetoitu.

Toimintakertomusvuoden aikana ei saavutettu mitään konkreettisia muutoksia yliopistollisten museoiden rahoitusrakenteen parantamiseksi vaan työtä on jatkettava edelleen. Syksyllä 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuriyksiköltä saadun tiedon mukaan yliopistolliset museot eivät voi edelleenkään hakea eivätkä saada ministeriön myöntämiä harkinnanvaraisia avustuksia tai ei-valtiollisille museoille tarkoitettua museolain valtionosuutta koska yliopisto saa ministeriöltä toimintaansa varten valtionavustuksen. Vuoden aikana osallistuttiinkin neuvotteluihin, joissa tavoitteena on ollut selvittää ja vahvistaa yliopistollisten museoiden rahoitusrakennetta.

Luontomuseon perusnäyttelyn rakentaminen on toteutettu museon toimintabudjetin ulkopuolisella rahoituksella, Länsi-Suomen lääninhallituksen Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) myöntämien varoin. EAKR-hanke päättyi kesäkuussa 2004, jonka jälkeen näyttelyä on täydennetty ja vaihtuvia näyttelyitä järjestetty museon varoin.

Luontomuseon museokaupan myyntituotteita olivat julkaisut, postikortit, DVD-postikortit, oppimateriaali, muisto- ja koriste-esineet, korut, palapelit, ennakkotilaukset koristepuiden taimista, eläinaiheiset käsinuket, makeiset sekä museomestari Tapani Kahilan tekemät linnunpöntöt ja lintujen ruokinta-automaatit. Ehtona myynnille on keskisuomalaisuus ja luontoaihe. Museokaupan arvonlisäveroton tuotto oli 5112 euroa.

Luontomuseon pääsymaksu on aikuisilta neljä euroa, yli kymmenen hengen ryhmissä kolme euroa ja opiskelijoilta kaksi euroa. Bio- ja ympäristötieteiden ja museologian opiskelijat pääsivät ilmaiseksi. Maksullisen opastuksen voi tilata koulutetuilta oppailta. Opastus maksaa 46 euroa. Sunnuntai- ja iltaopastus on 60 euroa. Kaupungin kouluille ja päiväkodeille opastus on ilmainen. Pääsylippujen ja opastuksien arvonlisäveroton tuotto oli 8807 euroa. Vesilinnan kokoustilan vuokratuotot olivat 916 euroa.

TOIMITILARESURSSIT

Kulttuurihistoriallisen osaston työtilat ja kuva-arkisto ovat Seminaarinmäellä G-rakennuksessa. Säilytystiloja on yliopiston päärakennuksessa ja Opinkivessä. Toimintakertomusvuonna museo sai lisäksi käyttöönsä säilytystiloja puolustusvoimien entisestä luolastosta Kanavuoresta.

Luontomuseon toimisto-, työ-, näyttely- ja koelmatilat olivat vuonna 2011 yhteensä noin 800 m². Näistä toimisto/työtiloja oli noin 68 m². Näyttelytiloja oli yhteensä noin 260 m², josta 26 m² on käytössä vaihtuvien näyttelyiden tilana. Suurin osa näyttelytiloista koostuu perusnäyttelyn (Perintönä ympäristö) tiloista sekä toimintatilasta (19,7²). Kokoelmien säilytystiloja museolla oli käytössä 214 m² ja näyttelyiden käsittely- ja konservointitiloja 42,7 m². Nämä tilat sijaitsivat Harjun Vesilinnassa. Näiden lisäksi museolla oli kaksi varastohuonetta päärakennuksen kellarissa sekä museon molempien osastojen käyttöön saatu tila Kanavuoresta, johon siirrettiin Mikko Raatikaisen arkisto.

Vuoden aikana jatkettiin Kanavuorien koelmatilojen järjestämistä. Lukuisista rakennusten sisäilmaongelmista johtuneet muutot aiheuttivat Kanavuoren osalta ruuhkautuneen tilanteen myös muissa kuin museon tiloissa. Kanavuoreen jouduttiin ottamaan kiireellisissä muuttotilanteissa vastaan turhaakin aineistoa ja yleisellä tasolla aineiston järjestämisestä ei ole ollut selkeää työnjakoa. Tilannetta on yritetty selkeyttää vuoden aikana. Tilojen koordinoitua sekä infran rakentamista aineiston järjestämistä varten ei ollut resursseja riittävästi saatavilla, jolloin tilojen käyttö muodostui hankalaksi. Valokuvat Tauri Kankaanpää ja Pekka Hassinen.

VERKOSTOT JA TUTKIMUSYHTEISTYÖ

Museo on selkiyttänyt vuoden aikana tiedemuseorooliaan osallistumalla kansalliseen ja kansainväliseen yliopistollisten museoiden toimintaan. Museo verkottui aiempaa kiinteämmin valtakunnallisesti muiden yliopistollisten museoiden kanssa 23.6.2011, jolloin perustettiin Suomen yliopistollisten museoiden neuvottelukunta SYN yhdessä Helsingin yliopiston museon ja Aalto-yliopiston teollisuushistorian oppiaineen kanssa. Neuvottelukunta laajensi vuoden lopussa toimintaansa kutsuen mukaan yliopistojen luonnontieteellisiä museoita eri puolilta Suomea. Alustavasti keskusteltiin Euroopan yliopistollisten museoiden Universeum-kongressin järjestämisestä Suomessa vuonna 2015.

Museon luonnontieteellisen osaston tärkeimpiä sidosryhmiä tutkimuksen ja dokumentoinnin sekä museon kokoelmien käytön ja kartunnan osalta ovat bio- ja ympäristötieteiden laitoksen tutkijat, ympäristöviranomaiset, kuten Keski-Suomen ELY-keskus, Keski-Suomen liitto ja Metsähallitus sekä kolmas sektori eli luontoharrastajat. Toimintakertomusvuonna osasto järjesti työtilaa yhdelletoista opiskelijalle ja tutkijalle, jotka myös hyödynsivät museon kokoelmia vertailunäytteinä. Kulttuurihistoriallisen osaston sidosryhmiä tutkimuksen osalta ovat olleet kulttuuriperintöorganisaatiot kuten Keski-Suomen museo, Museovirasto ja Alvar Aalto -säätio ja -museo. Lisäksi kulttuurihistoriallisia kokoelmia käytettiin eri organisaatioiden ja oppilaitosten opinnäytetöiden aineistoina. Museon tutkimusyhteistyön tuloksena tuotettuja julkaisuja oli 30 kappaletta.

Museo on osallistunut Tutkimusaineistojen arkistointi -työryhmän työskentelyyn ja tuonut siellä esiin erityisesti pitkäaikaisarkistoinnin näkökulmaa. Yliopiston muistiorganisaatioiden kanssa on saatu yhteinen kokoelmakeskus Kanavuoreen, mutta tieteellisen oppihistorian kokonaistallennussuunnitelmaa ei ole vielä olemassa. Kokoelmakeskuksen toiminta tutkijoita palvelevana yksikkönä on kehitteillä.

Museon asiantuntijatehtävät Jyväskylän yliopiston kampusten kulttuuri- ja luonnonperinnön hoito- ja kehittämisprosesseissa vahvistuivat vuoden aikana. Erityisesti rakennustutkimus profiloitui, ja museo oli aktiivisesti mukana niissä valmistelu- ja päätöksentekoprosesseissa, joissa tarvittiin kampuksen kulttuuri- ja luonnonperintöön liittyvää asiantuntemusta. Yhteistyö oli tiivistä yliopiston kiinteistöpalveluiden ja Suomen yliopistokiinteistöjen kanssa. SYKin tilaamana tutkittiin Mattilanniemeä sekä Seminaarinmäen rakennuksia. Tutkimus- ja selvitystyötä tehtiin myös Jyväskylän kaupungin kaavoitukselle sekä kaupungin tilapalveluille (Kaupungintalon työmaa).

Museo sai työstään hyvää palautetta ja tuloksellisuuspalkinnon aktiivisesta asiantuntijuuden käytämisestä yliopiston kulttuuriympäristön kehittämiseen. Vuoden lopussa käynnistettiin rakennustutkijan toimen vakinaistaminen.

Suomen luonnontieteellisten kokoelmien kehittämistyöryhmä

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi vuonna 2010 Luonnontieteelliseltä keskusmuseolta esitystä ”yliopistojen luonnontieteellisten museoiden yhteistyön vauhdittamiseksi”. OKM edellytti, että esityksessä otetaan huomioon LTKM:n asemaa pohtineen työryhmän (Luomus-työryhmä) muistio (OPM 2007:20), valtakunnallisten luonnontieteellisten museopäivien julkilausuma elokuulta 2010 ja korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen periaatteet (sivistyspoliittisen ministeriryhmän kannanotto 23.6.2010). Esityksen valmistelun tuli tapahtua tiiviissä yhteistyössä luonnontieteellistä museotoimintaa hyödyntävien yliopistojen ja muiden tämän toiminnan kannalta merkityksellisten tahojen kanssa ja sen edellytettiin valmistuvan 31.5.2011 mennessä. Esityksen valmistelemiseksi keskusmuseo kokosi Suomen luonnontieteellisten kokoelmien kehittämistyöryhmän, ja kokouksiin osallistuivat myös OKM:n nimeämät yhteyshenkilöt. Jyväskylän yliopisto nimesi työryhmään edustajakseen museonjohtaja, professori Janne Vil-

Yliopiston rakennusten sisäilmaongelmien vuoksi yliopisto päätyi evakuoimaan useita yliopiston käytössä olleita rakennuksia. Laitokset sijoitettiin uusiin tiloihin. Laitosten oppihistoriallisen aineiston ja taidekokoelmien pelastaminen oli museon vastuulla. Tämä aiheutti runsaasti työtä ja osa työstä jouduttiin hankkimaan ostopalveluna. Kustannuksista vastasi yliopiston Tilapalvelu. Oppihis-

toriallinen aineisto siirrettiin puhdistuksen jälkeen Kanavuoreen. Myös taideteokset puhdistettiin huolellisesti, ja suuri osa teoksista lisäksi kehystettiin puhtaisiin kehystyksiin ennen uudelleen sijoitusta. Kuvassa teosten puhdistusta HEPA-imurilla Matttilanniemessä. Valokuva Tauri Kankaanpää.

kunan ja hänen varajäsenekseen intendentti Tanja Koskelan. Työryhmä piti aloituskokouksen 13.12.2010 Helsingissä, ja toimintakertomusvuonna kokouksia oli viisi.

Työryhmän keskusteluissa todettiin, että Suomen luonnontieteellisten kokoelmien kehittämisestä yhtenä kokonaisuutena vallitsee alan toimijoiden kesken pitkälti yhdenmukainen tahtotila ja että kokoelmat tekevät jo paljon yhteistyötä keskenään ja muun muassa Suomen ympäristökeskus SYKEN kanssa. Yhteistyö koettiin kuitenkin joiltain osin organisoimattomaksi, ja sen koordinointi puutteelliseksi. Lisäksi todettiin, että suurimmat esteet kokoelmien yhteistoiminnan kehittämiseksi ovat epävarmuus toiminnan jatkuvuudesta aliresursoituissa yksiköissä, yhteisen strategisen suunnittelun ja sitovan päätöksentekojärjestelmän puuttuminen, kehittämisresurssien puute sekä eri hallinnonalojen välisen koordinoinnin ja yhteisen päätöksentekojärjestelmän puuttuminen. Keskustelujen perusteella LTKM muotoili esityksensä, jossa on lisäksi otettu huomioon OKM:n kutsumassa, 26.4.2011

pidetyssä kokoelmayksiköitä hallinnoivien yliopistojen edustajien kokouksessa käydyt keskustelut. Selvityksen perusteella Luonnontieteellinen keskusmuseo (LTKM) esitti, että Suomen luonnontieteellisten kokoelmien yhteistyön ja työnjaon vauhdittamiseksi muodostetaan sopimusperustainen ”Luonnontieteellisen kokoelma-alan verkosto”, johon liittyvät perustamisvaiheessa Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Oulun ja Turun yliopistot sekä Kuopion kaupunki. Verkoston osakkaiden kokoelmayksiköt säilyvät nykyisissä hallinnollisissa asemissaan. Verkostolle asetetaan johtoryhmä, jossa puheenjohtaja ja kolme edustajaa tulee LTKM:sta, muista osakasorganisaatioista kustakin yksi edustaja. Verkoston koordinaatioyksikkönä toimii LTKM, johon perustetaan tätä varten koordinaatiotiimi OKM:n lisärahoituksella. Verkosto on tarkoitus perustaa toukokuussa 2012, ja se käynnistää toimintansa syyskuussa 2012 koordinoimalla jo käynnistettyjä valtakunnallisia hankkeita sekä laatimalla Suomen luonnontieteellisen kokoelmatoiminnan rakenteellisen kehittämisen ohjelman vuosille 2013–2016.

Suomen yliopistollisten museoiden neuvottelukunta perustettiin kesäkuussa 2011. Neuvottelukunnan tarkoituksena on nostaa esiin yliopistollisten kokoelmien merkitystä ja ainutlaatuisuutta sekä aktivoida keskustelua rahoituskysymyksistä. Kuvassa perustamiskokous Otaniemessä Aalto-yliopiston tiloissa. Vasemmalta arkkitehti Anne Vähätalo Aalto-yliopistosta, Helsingin yliopistomuseon johtaja Sten Björkman, intendentti Pirjo Vuorinen, professori Panu Nykänen Aalto yliopistosta, professori Janne Vilkkuna ja intendentti Tanja Koskela.

Tutkimusyhteistyötä luontomuseossa

Museon luonnontieteellisen osaston tärkeimpiä sidosryhmiä tutkimuksen ja dokumentoinnin sekä museon kokoelmien käytön ja kartunnan osalta ovat bio- ja ympäristötieteiden laitoksen tutkijat, ympäristöviranomaiset, kuten Keski-Suomen ELY-keskus, Keski-Suomen liitto ja Metsähallitus sekä kolmas sektori eli luontoharrastajat. Museon keskeinen osa tutkimusprosessissa on luoda olosuhteet kokoelmien ja työtilojen puolesta sellaisiksi, että tutkijoilla on mahdollisuus käyttää museota tutkimusympäristönään. Osaston tutkimus- ja dokumentointisuunnitelma on museon laatukäsikirjan www.jyu.fi/erillis/museo/laatu liitteenä.

Toimintakertomusvuonna osasto järjesti työtilaa seuraaville opiskelijoille ja tutkijoille, jotka myös hyödynsivät museon kokoelmia vertailunäytteinä:

Anni Markkaselle, joka määrittä kääpiä Metsähallituksen Pohjanmaan luontopalveluille tammikuussa ja Jyväskylän yliopiston ”Energiapuun korjuun vaikutukset sienilajistoon” -projektille loka-joulukuussa

Hilja Vuorelle, joka määrittä Metsähallitukselle soiden ennallistamisen seurantaverkoston sammalia tammi-maaliskuussa ja elo-syyskuussa

Kaisa Mustolalle, joka määrittä gradutyöhönsä liittyviä sieninäytteitä tammi-maaliskuussa ja marraskuussa

Tero Toivaselle, joka määrittä metsien ennallistamisprojektiin liittyen kovakuoriaisia helmi-huhtikuussa

Anna Mäkelälle, joka määrittä sammalia Jyväskylän yliopiston valkoselkätikkametsien tutkimusprojektiin liittyen loka-joulukuussa (yht. n 1 kk), piirsi mikroskooppikuvia Helsingin yliopistolle joulukuussa sekä määrittä omia sammalnäytteitä marraskuussa

Niina Onttoselle, joka määrittä gradutyöhönsä liittyviä sammalnäytteitä loka-joulukuussa

Jenna Purhoselle, joka määrittä sieniä Metsähallituksen sieni-inventointiin liittyen loka-marraskuussa

Katja Juutilaiselle, joka määrittä kääväkäsänteitä Metlan Häiriödynamiikka hankkeelle marras-joulukuussa

Lotta Sundströmille, joka määrittä gradutyöhönsä liittyviä sieniä marras-joulukuussa

Satu Kuntsille, joka määrittä kovakuoriaisia Itä-Suomen yliopiston ”Tulen vaikutus metsän sukkessioon ja käsiteltyjen ja käsittelemättömien metsien biodiversiteetti” -projektille joulukuussa

Panu Halmeelle, joka määrittä tutkimusaineistojaan liittyen Koneen säätöön, Olvi-säätöön ja Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamiin tutkimushankkeisiin n.10 tuntia viikossa koko vuoden ajan.

TIEDOTUS

Luontomuseon toiminnasta tiedotettiin lehdistössä, radiossa ja internetissä. Kouluille, oppilaitoksille ja päiväkodeille tärkein tiedotuskanava esimerkiksi vaihtuvista näyttelyistä oli sähköposti.

Museon toiminnasta ja näyttelyistä julkaistiin toimintavuonna seuraavat lehti- ja radiojutut:

28.5. Keskisuomalainen: ”Nyt päästään järvelle”. Juttu koululaisten luokkaretkistä Jyväskylään, jossa alueen suosituimpien kohteiden joukossa mainitaan myös Keski-Suomen luontomuseo.

1.6. Keskisuomalainen: ”Sienituntemusta voi lisätä Keski-Suomen luontomuseon näyttelyssä”. Aiheena Sienet – tuo kasvimaailman kuljeskeleva roskejoukko -näyttely.

16.6. Keski-Suomen viikko: ”Luontomuseon kiertävä näyttely tutustuttaa sieniin”. Aiheena Sienet – tuo kasvimaailman kuljeskeleva roskejoukko -näyttely.

3.8. Suur-Jyväskylän lehti: ”Kurkistus sienimaailmaan”. Tanja Koskelan haastattelu Sienet – tuo kasvimaailman kuljeskeleva roskejoukko -näyttelystä.

31.8. Keskisuomalainen: ”Ei mutta voiko tämä olla totta”. Anna Mäkelän haastattelu museon kokoelmista löytyneestä harvinaisesta napakinnassammalesta.

11.9. Keskisuomalainen: ”Jyväskylän kulttuurisuunnistus”. Esitellään Jyväskylän museoiden kulttuurisuunnistuksen kohteet.

9.10. Keskisuomalainen: ”Luontokuvat 2010 esillä museossa”. Näyttelyn esittely.

- 15.10. Jyväskylän kaupunkilehti: ”Luontomuseo esittelee ilmaiseksi”. Aiheena vapaa pääsy syyslomaviikolla.
- 16.10. Keski-suomalainen: ”Luontomuseoon vapaa pääsy syyslomaviikolla”.
- 18.10. Radio Keski-Suomi: Jonna Timosen haastattelu museon näyttelyistä ja ihmisten luontosuhteesta.
- 23.10. Keski-suomalainen: ”Pajujen ja maahisten mies”. Kahden Laestadiusta käsittelevän kirjan esittely, jossa mainitaan myös museon Laestadiuksen kasvien kokoelma.
- 29.10. Keski-suomalainen: ”Tiesitkö että...” -osiossa maininta Vuoden luontokuvat 2010 -näyttelystä.
- 10.11. Keski-suomalainen: ”Uhanalainen sammallaji löytyi Pihtiputaalta”. Johanna Hallmanin haastattelu museon kokoelmista löytyneestä napakinnassammallesta.
- 5.12. Tiedonjyvä: ”Laestadiuksen kasvikokoelma esillä Keski-Suomen luontomuseossa”. Jonna Timosen haastattelu Laestadiuksen kasvikokoelma – Jyväskylässäkö? -näyttelystä.

VESILINNAN KOKOUSTILAN KÄYTTÖ

Luontomuseon kokoustilassa kokoontui Keski-Suomen lintutieteellisen yhdistyksen hallitus kaksi kertaa (7 ja 9 henkilöä), aluerariteettikomitea kerran (4 henkilöä) ja retkikummit kerran (7 henkilöä). Yhdistyksen kevätkokoukseen osallistui 12 ja syyskokoukseen 17 henkilöä. Lintutieteellinen yhdistys järjesti kolme yleisölle suunnattua lintuiltaa (yhteensä 60 henkilöä). Jyväskylän seudun luonnonsuojeluyhdistyksen kasviharrastuskerho kokoontui kahdeksan kertaa (5–18 henkilöä), sieniseura kerran (5 henkilöä) (tämän lisäksi kuusi kertaa museon toimistossa) ja sammalkerho Sammaltajat kerran (7 henkilöä).

Kokoustilassa kokoontuivat myös Luonto-Liiton Keski-Suomen piiri kaksi kertaa (5 ja 15 henkilöä), joka järjesti myös luontokuvaillan (12 henkilöä), humanistinen tiedekunta kaksi kertaa (6 ja 23 henkilöä) Alkio-opiston bio- ja ympäristötieteiden linja (8 henkilöä) ja Jyväskylän kaupunki järjesti Valon päivää käsittelevän kokouksen (20 henkilöä).

Tanja Koskela ja Pirjo Vuorinen osallistuivat toukokuussa 2012 Universeum-kongressiin Italian Padovassa. Kuvassa kongressin osanottajat Padovan kasvitieteellisen puutarhan päärakennuksen edessä. Padovan kasvitieteellinen puutarha on maailman vanhin, ja se on UNESCO:n maailmanperintökohde. Valokuva Pierre Lauginie.

Luontokoulu piti kolmena päivänä kummiluokkakoulutuksen (9–11 henkilöä), Bio- ja ympäristötieteiden laitos Ekologia, Evoluutio ja yhteiskunta -seminaarin (13 henkeä), Avoin yliopisto biologian perusopintojen harjoitustyöt (18 henkilöä) ja Jyväskylän ammattiopisto kaksi Keski-Suomen kulttuuriperintö- ja luonto -kurssia (molemmissa 15 henkilöä).

Museon omaan toimintaan liittyviä kokouksia oli viisi. Kokoustilaa vuokrattiin myös ulkopuolisille ryhmille Ravintola Vesilinnan kautta. kokouksia oli 16 ja niihin osallistui noin 250 henkilöä.

KOULUTUS

28.1. Marja-Liisa Hyvönen osallistui Helsingissä järjestettyyn Sulle salaisuuden kertoa mä voisin -seminariin julkisuudesta ja tietosuojasta muistiorganisaatioille 11.2. ja 26.4. museon henkilökunta osallistui museon nykyisyyttä ja tulevaisuutta koskeviin luontomuseolla pidetyille strategiapäiville.

14.–15.4. Tanja Koskela ja Hillevi Kotiranta osallistuivat Jyväskylässä valtakunnalliseen museologian seminaariin. Seminaarin aiheena oli Museot vuorovaikutuksessa.

13.5. museon henkilökunta tutustui Kangasalalla sijaitsevaan Mobiliaan, valtakunnalliseen tieliikenteen erikoismuseoon. Samalla pidettiin kolmas strategiapäivä.

31.8.–1.9. Hillevi Kotiranta osallistui Turussa järjestettyihin Kasvitieteellisten puutarhojen 24. Neuvottelupäiville.

28.9. museon henkilökunta osallistui Keski-Suomen museolla järjestettyyn Keski-Suomen museoiden tulevaisuusfoorumiin.

21.–22.11. Marja-Liisa Hyvönen osallistui Suomen valokuvataiteen museon ja Museoviraston järjestämille valtakunnallisille kuva-arkistopäiville Helsingissä

OPETUS JA ESITELMÄT

11.1. Pirjo Vuorinen piti esitelmän Seminarium-rakennuksen peruskorjauksesta Sorooptimisti-klubin jäsenille.

11.1. ja 17.1. Tanja Koskela piti opetusta Jyväskylän Ammattiopiston opiskelijoille Keskisuomalainen kulttuuriperintö ja luonto -kurssilla (n. 20 osallistujaa) 19.2. Tanja Koskela piti museologian opiskelijoille luennon luonnontieteellisistä näyttelyistä.

23.2. Pirjo Vuorinen esitteli Seminarium-rakennusta Unkarin suurlähettiläälle ja lähetystöneuvokselle.

23.3., 12.10. ja 9.11. Tanja Koskela esitteli Jyväskylän kulttuuriluotsikoulutuksessa luontomuseon toimintaa (osallistujia yhteensä 63 henkilöä).

30.3. Riikka Mäkipelkola: Esitelmä kaupungintalon rakennusurakan näytössä.

11.4. Riikka Mäkipelkola: Esitelmä kaupungintalon rakennusurakan näytössä talotekniikan urakoitsijoille.

29.4. ja 18.11. museo järjesti yliopiston ulkomaalaisille opiskelijoille suunnatulla Finnish studies -kurssilla/ Cultural tours ohjattuja opintokäyntejä aiheena keskisuomalainen luonto (9 ja 3 osallistujaa).

5.5. Pirjo Vuorinen piti esitelmän Jyväskylän yliopiston Seminaarinmäen kulttuuriperinnöstä Suomen yliopistokiinteistöjen toimitilapäivillä.

19.5. Pirjo Vuorinen piti esitelmän Seminarium-rakennuksen restauroinnista JKK:stä 50 vuotta sitten valmistuneille alumneille.

26.5. Tanja Koskela ja Pirjo Vuorinen pitivät esitelmän vuosittain järjestettävässä Universeum-kongressissa Italian Padovassa. Esitelmän otsikkona oli ”The Jyväskylä University heritage collections”.

31.5. Pirjo Vuorinen esitteli museon toimintaa ja Seminarium-rakennusta JKK:stä 60 vuotta sitten valmistuneille alumneille.

27.8. Pirjo Vuorinen esitteli yliopiston museon toimintaa Tutoreiden koulutuspäivässä.

30.8. Riikka Mäkipelkola: Esitelmä kaupungintalon rakennusurakan työmaainfossa.

28.9. Jonna Timonen ja Pirjo Vuorinen pitivät esitelmät Keski-Suomen museoiden 2. tulevaisuusforumissa.

6.10. Pirjo Vuorinen: Kansatieteellisestä kokoelmasta akateemisen kulttuuriperinnön vaalijaksi Jyväskylän yliopiston museon kokoelmat vuosina 1900–2011. Esitelmä esinetutkimusverkosto Artefactan konferenssissa 6.–7.10.

14.11. Pirjo Vuorinen: Seminaarinmäen kulttuuriperintö. luento OKL:n erikoistujille

17.11. Jonna Timonen piti esitelmän Joensuussa järjestetyssä Luonnontieteiden digitointiseminaarissa.

24.11. Jonna Timonen piti museologian opiskelijoille luennon luonnontieteellisistä kokoelmista.

TAIA283: TAIKU:n ja museon modernin rakennusperinnön inventointikurssi

16.3. Riikka Mäkipelkola ja Pirjo Vuorinen: Perhdytys museon rakennustutkimusaineistoihin ja Jyväskylän yliopiston kampusten rakennuksia koskevien inventointiharjoitusten jakaminen. Inventointiharjoitukset tallennettiin museon tietokantaan.

TAIA284: Museon antama opetus TAIKUN ja museon rakennushistoriatutkimuksen kurssilla; Modernin rakennuksen rakennushistoriaselvitys käytännössä

20.9. Pirjo Vuorinen ja Päivi Lukkarinen, Seminaarinmäki kulttuurihistoriallisesti ja arkkitehtonisesti kerroksellisenä rakennusperintökohteena. Oppimistehtävä: opiskelijat valitsivat, kuvasivat ja kuvailivat arkkitehtonisen detaljin Seminaarinmäen kampukselta

4.10. Rakennusrestauroija Jaakko Holma: Modernien rakennusten rakenteet ja materiaalit esimerkkejä Aallon ja Sipisen tuotannosta. Oppimistehtävä: valitun huonetilan dokumentointi ja inventointi kampukselta

4.10. Jaakko Holma: Opastettu kierros kampuksella kunnostustöiden kohteina oleviin Alvar Aallon ja Arto Sipisen rakennuksiin

7.10. Rakennustutkija Riikka Mäkipelkola, Yliopiston museo: RHS:n arkistolähteet. Oppimistehtävä: opiskelijat tutustuivat arkistossa lähdemateriaaleihin ja kartoittivat sekä tulkitsivat valitsemaansa kohteeseen liittyvää arkistoa

13.10. Riikka Mäkipelkola & Jaakko Holma: Rakennushistoriaselvitys raportiksi ja hyödyntäminen työmaalla. Oppimistehtävä: opiskelijat kokosivat harjoitustyönsä ja niihin liittyvät kuvat ja piirustukset kokonaisuuksiksi, jotka tallennettiin museon tietokantaan.

Museologian opetus

19.2. Tanja Koskela piti museologian opiskelijoille luennon luonnontieteellisistä näyttelyistä.

3.11. Pirjo Vuorinen: Luento museologian tallennusharjoituksen tekemisestä yliopiston museoon ja dokumentointitehtävien jakaminen.

17.11. Riikka Mäkipelkola ja Jaakko Holma. Rakennustutkimus ja -dokumentointi museoissa.

24.11. Jonna Timonen piti museologian opiskelijoille luennon luonnontieteellisistä kokoelmista.

HTKP150 Cultural Tours

Museo järjesti yliopiston ulkomaalaisille opiskelijoille suunnatulla Finnish studies -kurssilla/Cultural tours ohjattuja opintokäyntejä aiheena kampuksen kulttuuriperintö ja keskisuomalainen luonto (9 ja 6 osallistujaa). Opettajana Tapani Hynynen. Yhteensä 10 kokoontumista kevät- ja syyslukukaudella.

Jyväskylän ikääntyvien yliopisto

Pirjo Vuorinen: Seminaarinmäen muistelupiiri koontui 6 kertaa syyslukukaudella (9 osallistujaa).

Opastetut kampuskierrokset, ohjatut opintokäynnit ja yhteistyö eri oppilaitosten kanssa

Museon ja kulttuuritoimikunnan kouluttamat kampuspoppaat opastivat vuoden 2011 aikana yliopiston eri kampuksilla 17. Opastettavien ryhmien joukossa oli mm. yliopistossa järjestettyjen kansainvälisten kongressien ja muiden tapahtumien osanottajia sekä ryhmiä muun muassa Espanjasta, Ranskasta, Saksasta ja Perusta.

Museo on toiminut bio- ja ympäristötieteiden, museologian, opettajankoulutuslaitoksen ja Jyväskylän

Ikäntyvien yliopiston yhteydessä toimiva Seminaarinmäen muistelupiiri kokoontui aktiivisesti joka toinen maanantai-ilta Seminariumissa intendentti Pirjo Vuorisen johdolla syyslukukaudella 2011. Kuvassa muistelupiirin jouluglögi. Vasemmalta Marja Jussila, Terttu Tynnelä, Eeva-Liisa von Lerber, Ulla Herrala, Pirkko Saarijärvi, Kaija Liehu, Hannele Vaahtila. Valokuva Pirjo Vuorinen.

ammattiopiston opiskelijoiden demonstraatio-, harjoittelu- ja opetusharjoittelupaikkana. Museo on suunnitellut ja toteuttanut koulujen, oppilaitosten ja päiväkotiryhmien opintokäyntejä sekä osallistui TE-keskuksen maahanmuuttajille tarkoitettuun Palapeli-projektiin järjestämällä erityisopastuksia maahanmuuttajaryhmille ja tutustuttamalla heitä erityisesti keskisuomalaiseen luontoon. Lisäksi museo osallistui Jyväskylän Taidemuseon koordinoimaan Kulttuuriluotsi -toimintaan. Kulttuuriluotsit ovat Jyväskylän museoiden kouluttamia vapaaehtoisia kulttuurin tarjontaan perehtyneitä vertaisohjaajia. Kulttuuriluotsien palveluja voivat kysyä yksityiset ihmiset, päiväkeskukset, laitokset, järjestöt sekä erilaiset museokäynneissä tukea tarvitsevat ryhmät. Kulttuuriluotsin palvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen ja ovat käyttäjälle ilmaisia.

Jyväskylän kaupungin alakoulujen 1. luokkalaiset vierailivat opetussuunnitelmansa mukaisesti luontomuseossa. Syksyllä 2010 aloittaneet tammi-helmikuussa ja osa 2011 aloittaneista marraskuussa (loput käyvät tammi-helmikuussa 2012). Opintokäyntien ohjelmaan kuului näyttelytilassa opastettu näyttelykiertä ja valokuvasuunnistus sekä kirjastossa kahdeksan tehtä-

värastia. Alkuvuoden opintokäyntien aikana museolla vieraili yhteensä 737 ekaluokkalaista ja 76 opettajaa ja syksyllä vastaavasti 378 ja 39. Luokkien ohjauksessa avustivat Marika Kolehmainen sekä biologian opiskelijat Joel Rahkonen ja Sini Malminiemi. Kahden jälkimmäisen kohdalla ohjaus oli osa bio- ja ympäristötieteiden laitoksen Museo- ja luontokohteiden pedagogiikka -opintokokonaisuutta (BIOS 105).

MUUTA YHTEISKUNNALLISTA PALVELUA LUONTOMUSEOSSA

- Määritettiin 16 museolle toimitettua näyttettä sekä vastattiin puhelimesta ja sähköpostilla yleisökeskelyihin.
- Ilmoitettiin valtakunnalliseen lintuhavaintojärjestelmä Tiiraan tiedot Keski-Suomen lintutieteellisen yhdistyksen ja Suomenselän lintutieteellisen yhdistyksen alueilta toimitetuista linnuista.
- Luontomuseo toimi 1.1.–30.6. Jyväskylän museoiden tiedotusrenkaan yhdysmuseumina.

- Lainattiin Auvo Hamarukselle lapinpöllö opetukseen.
- Lainattiin bio- ja ympäristötieteiden laitokselle 60 kasvi-imupaperia.
- Lainattiin Joel Rahkoselle kolme kilpikonaa malliksi pronssivalua varten.
- Lainattiin Thorbjörn Tylerille Lundin kasvitieteelliselle museolle 23 kurjenmiekkää.
- Annettiin ELY-keskukselle lausunto Matka-keskuksen katolta löytyneistä kuolleista kalatiiran poikasista.
- Eläinsuojeluyhdistyksen ja WWF:n edustajat kuvasivat julkaisua varten merimetson.
- Minttu Sironen tutki kotiloita sulkukotilokartoitusta varten.
- Toimitettiin Tero Piiraiselle (Tampereen hyönteistieteellinen seura) tiedot museon palosirkoista.

JULKAISUT JA ARTIKKELIT

Julkaisuluettelo sisältää museon henkilökunnan julkaisut sekä sellaiset opiskelijoiden ja tutkijoiden julkaisut, joissa on merkittävässä määrin hyödynnetty museon luonnontieteellisiä kokoelmia ja/tai työtiloja.

Haapalehto, T., Vasander, H., Jauhiainen, S., Tahvanainen, T. & Kotiaho, J. S. 2011. The effects of peatland restoration on water-table depth, elemental concentrations, and vegetation: 10 years of changes. - *Restoration Ecology* 19: 587-598.

House, C., Simmons, L. W., Kotiaho J. S., Tomkins, J. L. & Hunt, J. 2011. Sex ratio bias in the dung beetle *Onthophagus taurus*: Adaptive allocation or sex-specific offspring mortality? - *Evolutionary Ecology* 25: 363-372.

Juutinen, R. & Kotiaho J. S. 2011. Finnish Forest Act as a conservation tool in protecting boreal springs and associated bryophyte flora - *Boreal Environment Research* 16: 136-148.

Ketola, T., & Kotiaho, J. S. 2011. Inbreeding depression in the effects of body mass on energy use. - *Biological Journal of the Linnean Society* DOI: 10.1111/j.1095-8312.2011.01790.x

Komonen, A., Päivinen, J. & Kotiaho, J. S. 2011. Varying definitions of abundance and incomplete assemblages challenge the generality of the interspecific abundance - distribution relationships - *Annales Zoologici Fennici* 48: 161-166.

Kuitunen, K., Kotiaho, J. S., Luojumäki, M. & Suhonen J. 2011. Selection on size and secondary sexual characters of the damselfly *Calopteryx splendens* when sympatric with the congener *Calopteryx virgo*. - *Canadian Journal of Zoology* 89: 1-9.

Laita, A., Mönkkönen, M., & Kotiaho J. S. 2011. Assessing the functional connectivity of reserve networks in continuously varying nature under the constraints imposed by reality. - *Biological Conservation* 144: 1297-1298.

Laita, A., Mönkkönen, M. & Kotiaho, J. S. 2011. Graph-theoretic connectivity measures - what do they tell about connectivity? - *Landscape Ecology* 26: 951-967.

Lensu, T., Komonen, A., Hiltula, O., Päivinen, J., Saari, V. & Kotiaho, J. S. 2011. The role of power line rights-of-way as an alternative habitat for declined mire butterflies - *Journal of Environmental Management* 92: 2539-2546.

Mattila, N., Kaitala, V., Komonen, A., Päivinen, J., & Kotiaho, J. S. 2011. Ecological correlates of distribution change and range shift in butterflies. - *Insect Conservation and diversity* 4: 239-246.

Mönkkönen, M., Reunanen, P., Kotiaho, J. S., Juutinen, A. Tikkanen, O-P. & Kouki, J. 2011. Cost-effective strategies to conserve boreal forest biodiversity and long-term landscape-level maintenance of habitats.

- European Journal of Forest Research 130: 717-727.
- Pekkala, N., Kotiaho, J. S. & Puurtinen, M. 2011. Laboratory relationships between adult lifetime reproductive success and fitness surrogates in a *Drosophila littoralis* population. - PLoS ONE 6(9): e24560.
- Timonen, J., Gustafsson, L., Kotiaho, J. S. & Mönkkönen, M. 2011. Are woodland key habitats biodiversity hotspots in boreal forests? Collaboration for Environmental Evidence, CEE 09-020.
- Timonen, J., Gustafsson, L., Kotiaho, J. S. & Mönkkönen, M. 2011. Hotspots in cold climate: conservation value of woodland key habitats in boreal forests. - Biological Conservation 144: 2061-2067.
- Halme, P. & Kotiaho, J.S. 2011: The importance of timing and number of surveys in fungal biodiversity research. Biodiversity and Conservation, painossa.
- Halme, P. & Kotiaho, J.S. 2011: The importance of timing and number of surveys in fungal biodiversity research. Biodiversity and Conservation, painossa.
- Juutilainen, K., Halme, P., Kotiranta, H. & Mönkkönen, M. 2011: Size matters in studies of dead wood and wood-inhabiting fungi. Fungal Ecology, 4: 342-349.
- Kunttu, P., Halme, P., Salmela, J. & Penttinen, J. 2011: Opiskelijälähtöisen lajisto-osaamisen kehittyminen – tapausesimerkki Jyväskylältä. Luonnon tutkija, painossa.
- Kunttu, P., Kulju, M., Pennanen, J., Kotiranta, H. & Halme, P. 2011: Additions to the Finnish Aphylophoroid fungi. Folia Cryptogamica Estonica, 48: 25-30.
- Markkanen, A. 2011: Kääpäkartoitukset Pohjanmaalla ja Kainuussa 2010. Raportti. Metsähallitus, luontopalvelut. Pohjanmaa. 37 s.
- Toivanen, T., Markkanen, A., Kotiaho, J.S. & Halme, P. 2011: The effect of forest fuel harvesting on the fungal diversity of clear-cuts. Biomass & Bioenergy, painossa.
- Vilkuna, Janne 2011: Roots of God's sons. The year of Bears. Toim. Marjo Meriluoto-Jaakkola.
- Vilkuna Janne 2011: Some Thoughts about Aviation Archaeology and Museality. Times, Things & Places – 36 Essays for Jussi-Pekka Taavitsainen. Toim. Janne Harjula, Maija Helamaa ja Janne Haarala.
- Vilkuna, J., Vuorinen, P., Mäkipelkola, R., Holma, J. 2011: Disposals in Built Heritage: Destruction or Rational Action? Museums and Disposals Debate - A Collection of essays.
- Vilkuna, Janne 2011: Kaksi säilyttämisstrategiaa - esimerkkeinä Dapne ja Blue Marlin Forum Marinum Vuosikirja. Toim. Ulla Kallberg.
- Vilkuna, Janne 2011: Karhu ja Kristus. Konneveden Joulun.
- Vilkuna, Janne 2011: Onnen maa? Museo.
- Vilkuna, Janne 2011: Museot auttavat muistamaan. Keskisuomalainen.
- Vilkuna, Janne 2011: Museokehitystä. Sydän Saarijärvellä - Iltä Ikkalan juhla- ja joulukirja. Toim. Maire Hyvönen.
- Museon tekemät rakennushistoriatutkimukset (toistaiseksi ei julkaistu):
 Holma, Jaakko: Hallintorakennuksen ja Athenaeumin rakennushistoriatutkimus 2011. 62 s.
 Holma, Jaakko & Koski, Minerva: Mattilanniemen kampusalue – kulttuurihistoriallinen tutkimus 2011. 72 s.

Sisäilmaongelmien aiheuttama laaja rakennusten korjaaminen työllisti museota myös rakennustutkimuksen saralla. Rakennushistoriallisia selvityksiä laadittiin Suomen yliopistokiinteistöjen tilauksesta mm. Mattilanniemestä ja Seminaarinmäen rakennuksista. Mattilanniemen korjaaminen/purkaminen herätti runsaasti keskustelua mm.

lehdissä. Tilanne on edelleen avoinna. Kuvassa Seminaarinmäen A- ja T-rakennusten peruskorjauksen suunnittelun periaatteisiin liittyvä kokous Rehtoraatissa 3.10. Rakennustutkija Jaakko Holma esittelee tutkimustaan. Valokuva Pirjo Vuorinen.

KASVITIETEELLINEN PUUTARHA

Jyväskylän yliopiston museon luonnontieteellisen osaston yksikkönä toimiva kasvitieteellinen puutarha käsittää yliopiston viheralueet Seminaarinmäellä (Seminaarinpuisto, Aallonpuisto, Pitkäkatu 1 ja Seminaarinkatu 30–32 pihat), Mattilanniemessä ja Ylistönrinteellä. Puistot sijoittuvat yliopistorakennusten ympäristöön ja edustavat rakennusaikansa puisto-suunnittelua ja kasvivalikoimaa. Rakennetut puistot ja viheralueisiin kuuluvat luonnonmetsiköt mukaan lukien pinta-ala on noin 36 ha.

VIHERALUEIDEN HOITO

Toimintakertomusvuosi oli toinen kokonainen vuosi, kun Jyväskylän yliopiston kiinteistöjen hallinto ja hoito ovat kuuluneet Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:lle. Jyväskylän kampusmanagerina toimii Jani Virtanen, joka vastaa niin rakennusten kuin viheralueidenkin ylläpidosta. Hoito tilataan ostopalveluna alan palveluntuottajilta. RTK-Palvelu Oy on hoitanut kaikkia yliopiston viheralueita 1.6.2007 alkaen. Kiinteistöjen omistajan vaihtuessa kaksi vuotta sitten hoitoyhtiö pysyi samana. Puistoalueiden hoidossa SYK Oy ja kiinteistöhuolto-yhtiö RTK-Palvelu Oy ovat toimineet keskenään eikä museolta ole tilattu puutarhurin asiantuntijapalveluja, joten museon suunnittelijan vaikutusmahdollisuudet viheralueiden hoitoon ovat olleet vähäiset.

RTK:n kiinteistötyöntekijöiden tehtäviin kuului nurmikον hoito ja alueen yleinen siisteys; puutarhurin vastuulla olivat perenna- ja pensasistutuksien kunnossapito, kesäkukkien istutus ja hoito sekä pensaiden ja puiden kevään siistimisleikkaukset. Kuluneena vuonna ei tehty kiinteistölaitoksen, museon, tilapalvelun ja hoitoyhtiön yhteisiä kevät- ja syyskierroksia, joissa aikaisempina vuosina tarkasteltiin hoidon toteutumista ja ajankohtaisia töitä. Niukentuneet hoitoresurssit näkyivät hoitotason huonontumisena. Museon suunnittelija vastasi viheralueiden kasvikoelmien muutosten rekisteröinnistä ja sijoituskarttojen päivittämisestä.

Puistot rakennustöiden keskellä

Seminaarinmäen viherympäristöä ovat jo useita vuosia rasittaneet rakennusten peruskorjausten vaatimat maankaivut, työmaaliikenne ja rakennustarvikkeiden varastointi puistoalueilla. Joulukuussa 2010 aloitettu Athenaeumin remontti jatkui koko kuluneen vuoden. Etenkin kellarikerroksen vesieristystyöt vaativat laajat ja syvät kaivannot rakennuksen ympärille, minkä vuoksi Moirisharjun puolelta jouduttiin kaatamaan mm. suuria luonnonmäntyjä sekä kaakkoispuolelta kaikki Seminaarinraitin uudistuksessa 1997 istutetut puut ja pensaat.

Liikuntarakennuksen heinäkuussa alkanut peruskorjaus jatkui loppuvuoden. Ilmastointilaitteiden vaatiman lisätilan takia länsisiipeä jatkettiin, minkä alta jouduttiin kaatamaan yksi kookas mänty. Hallintorakennuksen peruskorjauksen valmistelevat työt alkoivat marraskuussa. Varsinainen remontti alkaa

Pihajasmike (*Philadelphus coronarius*) kukkii heinäkuussa. Pensasta kasvaa Aallonpuistossa käytävän varrella lähellä Philologicaa. Kuva Hillevi Kotiranta.

tammikuussa 2012. Rakennuksen läheisyydessä etenkin kaakkoispuolella on kookkaita suojeltavia puita.

Mattilanniemen puisto

MaB ja MaC -rakennuksissa todettujen kosteusvaurioiden takia tilat tyhjennettiin kesän aikana ja henkilökunta ja opiskelijat siirtyivät väistötiloihin. Yliopiston tilapalvelu ja SYK Oy pohtivat rakennusten erilaisia toimenpiteitä. Äärimmäisenä vaihtoehtona on ehdotettu purkamista ja kokonaan uuden rakentamista. Museon kulttuurihistoriallisen osaston työryhmä teki Pöyry CM Oy:n tilaamana Mattilanniemen kulttuurihistoriallisen selvityksen, jonka tarkoituksena oli muodostaa kokonaiskuva alueesta ja arvioida alueen kulttuurihistoriallista merkitystä. Selvityksessä käsiteltiin myös alueen viherrakentamista ja sen erityispiirteitä.

Mattilanniemen puiston ensimmäiset puut istutettiin 1984, mutta varsinaisesti puisto rakennettiin ja kasvit istutettiin 1990-luvulla. Sisäpihalle B ja C -rakennusten seinustoille on sijoitettu mm. harvinaiset ha-

vukasvit sekä nauhus- ja kuunliljakokoelmat. Kasvien kohtalosta käytiin keskustelua eri tahojen kesken.

Puiden kaadot

Seminaarinmäen kunnostussuunnitelmaan (Hemgård 2009) liittyvän puiden kuntotutkimuksen (Metsäpalvelu Hänninen Ky 4.2.2009) mukaan huonokuntoisiksi arvioitujen puiden kaadot jatkuivat lokakuussa. Huonokuntoiset ja Keski-Suomen ympäristökeskuksen (nyk. ELY-keskus) kaatoluvan (20.11.2009) mukaiset 43 puuta kaadettiin. Hakkuut urakoi Metsäpalvelu Hänninen Ky. Luvan mukaisten puiden lisäksi urakoitsija kaatoi harkintansa mukaan seitsemän puuta, mm. kaksi raitaa, joille ei ollut annettu kaatolupaa, sillä ne oli tulkittu liito-oravan elinpiirin tärkeiksi puiksi. Rakennusten peruskunnostuksien takia jouduttiin kaatamaan Liikunnan ja Athenaeumin ympäristöstä yhteensä kymmenen puuta, joista enin osa mäntyjä. Syysmyrskyssä marraskuun 27.–28.11. välisenä yönä revähti kolmihaaraisen lähes 100-vuotiaan metsälehmuksen suurin haara. Koko puu kaadettiin.

Neilikkaruusun ripsureunaiset kukat muistuttavat neilikkaa. Kukat ovat huiskilomaisissa, isoissa tertuissa, ja kukinta kestää heinäkuusta pitkälle syksyyn. Aallonpuistossa urheilukentän pohjoispuolella kasvaa vaaleanpunakukkainen neilikkaruus (Rosa 'Pink Grootendorst'). Kuva Hillevi Kotiranta.

Pensaiden ja puiden leikkaukset

Maalis-huhtikuussa Seminaarinmäen ja Mattilanniemen puistoissa tehtiin puiden ja pensaiden ylläpitoleikkauksia, joissa poistettiin kuivat, revenneet tai muutoin vaurioituneet oksat. Ulkonäköä kohentavan käsittelyn saivat Villa Ranan puutarhan orapihlajat ja unkarinsyreenit; Aallonpuiston vuorimännyt, sorvarinpensaat ja siperianhernepensaat sekä Mattilanniemen meluvallin ja sisäpihan puut ja pensaat. SYK Oy ja RTK palvelu tilasivat työt ulkopuoliselta puutarhayrittäjältä.

Kesäkukat

Seminaarinpuistossa oli kymmenen, Mattilanniemessä viisi ja Ylistöllä kolme kesäkukka-astiaa. Istutuksissa lajeina käytettiin mm. kannaa, verbenaa, ahkeraliisaa, ryhmäsamettikukkaa, pikkupetuniaa ja markettaa.

KASVIKOKOELMAT

Puutarhan kasvit hankitaan ostamalla, siemenvaihdon kautta, keräämällä itse tai saadaan lahjoituksina. Kuluneena vuonna viheralueille ei tehty uusia eikä täydentäviä monivuotisten kasvien istutuksia.

Kasvirekisteri

Puutarhan kasvirekisteritiedot on tallennettu Access-tietokannan T-Puska-kasvirekisteriin. Ohjelman taulukot ovat toimivia, mutta raporttiosuus ei toimi, mikä todennäköisesti johtuu JY:n tietokoneiden ohjelmistouudistuksesta. Toimintakertomusvuonna kasvirekisteriin ei lisätty uusia lajeja eikä rekisterinumeroita. Rekisteriin päivitettiin kasvatustietoja. Vuoden lopussa rekisterissä oli 671 taksonia, 1881 rekisterinumeroa (kasvikantaa) ja noin 19 000 kasviyksilöä.

Siemenvaihto, kasvi- ja siemenherbaariot

Siemenluettelo saatiin viidestä ulkomaisesta ja yhdestä kotimaisesta kasvitieteellisestä puutarhasta. Siemenkokoelmiin hankittiin yhteensä 21 annosta. Siemenherbaarioihin on tarkoitus saada kaikki Suomen luonnossa esiintyvien kasvilajien siemennäytteet.

Kuluneena vuonna ei kerätty uusia puutarhakasveja. Aikaisempien vuosien puutarhakasvien herbaariinäytteet on kirjattu Excel-taulukkaan. Museoon lahjoitettujen putkilokasvien Kastikka-tietokantaan rekisteröinnin yhteydessä kokoelmien seasta löytyneet puutarhakasvit otettiin erikseen ja myöhemmin ne rekisteröidään omaan rekisteriinsä. Kartuntaan ne on laskettu vuosittain.

TIEDOTUS, NEUVONTA JA SIDOSRYHMÄT

Puutarhasta tiedotettiin Suomen kasvitieteellisten puutarhojen yhteisellä sivulla, josta pääsee jokaisen puutarhan omille kotisivuille. Osoite: www.kasvitieteelliset-puutarhat.fi

Puutarhaliiton nettisivujen maakuntien puutarhamatkailuhakemistossa kohteena on myös Jyväskylän yliopiston luontomuseo ja kasvitieteellinen puutarha. Osoite: www.puutarhaliitto.fi, josta pääsee Suomen maakunnallisiin puutarhavierailukohteisiin.

Vastattiin yleisön kyselyihin puutarhan lajistosta ja annettiin neuvoja erilaisissa puutarha-asioissa. Luonnontieteellisen osaston suunnittelija opasti yhden matkailijaryhmän Seminaarinmäen puistoissa.

Luonnontieteellisen osaston suunnittelija kuului Seminaarinmäen operatiiviseen ryhmään ja Harjun maisemasuunnitelma -työryhmään.

Kasvitieteellisen puutarhan ystävät

Yhdistyksen tarkoituksena on tukea ja edistää Jyväskylän yliopiston kasvitieteellisen puutarhan toimintaa yhteistyössä museon henkilökunnan, alueen kiinteistöhallinnon ja viheralueiden hoitoyhtiön kanssa. JKPY ry:n kotisivut: <http://iki.fi/pyhtila/JKPY>. Kuluneena vuonna yhdistyksellä ei ollut koontumisia. Yhdistys osallistui Mattilanniemen kasvien tulevaisuutta koskevaan kirjeenvaihtoon ja keskusteluun.

SEMINAARINMÄEN PUISTOJEN KUNNOSTUS

Historia-, maisema- ja luontoselvityksistä kunnostustoimiin

Seminaarinmäelle vuosien 2008–2009 aikana tehtyjen maisema- ja ympäristöselvitysten pohjalta on päätetty aloittaa Seminaarinmäen alueen kunnostus. Suomen yliopistokiinteistöt Oy:n kampusmanagerin kutumana Seminaarinmäen operatiivinen ryhmä kokoontui kolme kertaa: 19.1., 26.8. ja 13.9. Kokouksissa olivat edustettuina SYK Oy, JY museo, JY tilapalvelu, Keski-Suomen museo, Jkl kaavoitus, Controlteam ja Maisemasuunnittelu Hemgård.

Seminaarinmäki on jaettu 19 osa-alueeseen, joista vuosittain on tarkoitus kunnostaa 3–4 aluetta. Maisemaselvitykseen (2009) pohjautuvan toteutus-suunnitelman tekijäksi valittiin Maisemasuunnittelu Hemgård. Ensimmäiseksi kunnostettaviksi valittiin keskeisen Aallontien ympäristöt (alueet 5, 6, 7 ja 8), joista valmistui 26.8.2011 Gretel Hemgårdin istutus-suunnitelmat ja viherrakennusselostus.

Töiden aloittamiseen tarvittavia maisema- ja toimenpidelupia ei saatu vielä kuluneena vuonna, joten varsinaisia kunnostustöitä ja uusien kasvien istutuksia ei päästy aloittamaan. Vuosien 2010–2011 aikana kaikki kunnostussuunnitelmaan kuuluneet puut on joko kaadettu tai latvusta on kevennetty.

Seminaarinmäen kunnostussuunnitelmaan liittyvän puiden kuntotutkimuksen (2009) mukaan huonokuntoisiksi arvioitujen puiden kaadot jatkuivat lokakuussa. Pajan ja Seminaariumin väliseltä alueelta kaadettaviksi joutui kaksi suurta, noin 90-vuotiasta kuusta (*Picea abies*). Yhteensä kaadettiin 50 puuta, joista osa vahingossa epäselvän ohjeistuksen vuoksi. Hakuut urakoi Metsäpalvelu Hänninen Ky. Valokuvat Tauri Kankaanpää ja Tapani Kahila.

LIITE 1

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON MUSEO LUONNONTIETEELLINEN OSASTO

Kartunta v. 2011

			Kartunta	Yhteensä			Kartunta	Yhteensä
Sienet			10	10941	Putkilokasvit		827	60684
Härmäsienet				3002				
Jäkälät				2658	Siemenet		22	4178
Levät				734				
Maksasammalet			121	727				
Lehtisammalet			152	9945				
Täytetyt eläimet			32	1345	Nahkat		1	1268
Kalat				308	Linnut		1	1123
Linnut			28	843	Nisäkkäät			145
Nisäkkäät			3	193	Luut		17	748
Käärme			1	1	Linnut		6	383
					Nisäkkäät		11	365
Hämähäkkieläimet				3161	Linnunmunat			1060
Tuhatjalkaiset				25	Linnunpesät			20
Simpukat ja kotilot				771				
Äyriäiset				20	Kivet			1267
					Maalajit			53
					Fossiilit			52

LIITE 2

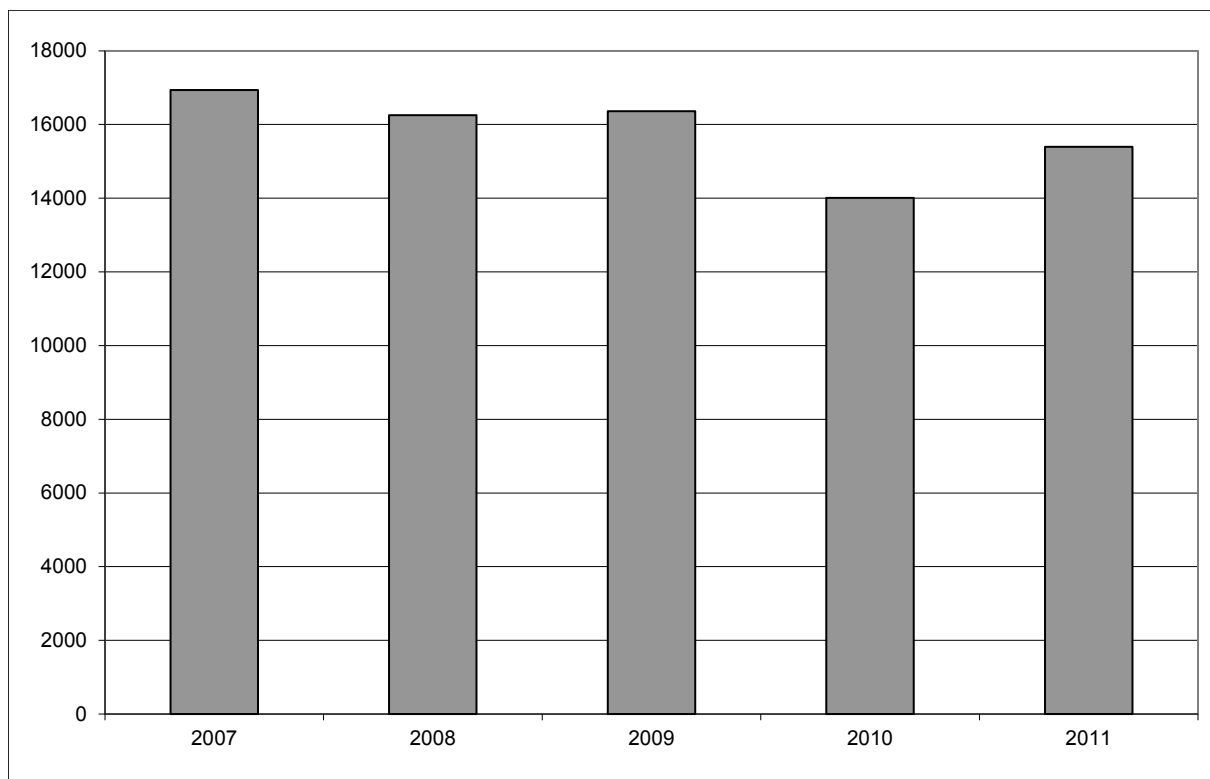
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON MUSEO LUONNONTIETEELLINEN OSASTO

Kävijämäärät v. 2011

	yksityiset	koululaiset	päiväkoti-ryhmät	muut ryhmät	yhteensä
tammikuu	318	302	52	54	726
helmikuu	422	552		189	1163
maaliskuu	579	155	66	141	941
huhtikuu	478	209	57	87	831
toukokuu	767	652	257	200	1876
kesäkuu	799	60		159	1018
heinäkuu	1667			38	1705
elokuu	1380	108	19	65	1572
syyskuu	787	411	117	236	1551
lokakuu	1612	127	45	365	2149
marraskuu	544	468	96	131	1239
joulukuu	444	54	49	78	625
yhteensä	9797	3098	758	1743	15396

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON MUSEO
LUONNONTIETEELLINEN OSASTO

Kävijämäärät v. 2007–2011

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO